

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન (ક્વોશિંગ) નં. ૪૬૦૮/૨૦૧૪

સાથે

સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નં. ૪૬૦૯/૨૦૧૪

સાથે

સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નં. ૩૬૪૨/૨૦૧૩

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના

૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ? – તમામ જેએમએફસી તથા સેસન્સ જજ	હા

=====

ઉર્વેશભાઈ બલદેવભાઈ પટેલ.... અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ર.... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહ સાથે
એડવોકેટ શ્રી હાર્દિક જે. જાની

સામાવાળા(ઓ) નં. ૩ તરફે એડવોકેટ શ્રી એફ. બી. બ્રહ્મભટ્ટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસેક્યુટર શ્રી એલ. આર.
પૂજારી

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: ૦૧/૧૨/૨૦૧૪

સીએવી ચુકાદો

૧. શીર્ષકવાળી અરજીઓમાં ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ એકબીજા સાથે સંકળાયેલા હોવાથી, તે એકસાથે સાંભળવામાં આવ્યા હતા અને આ સમાન ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૨. હું પ્રથમ સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૪૬૦૮/૨૦૧૪ અને ૪૬૦૯/૨૦૧૪ પર વિચાર કરી શકું છું. ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળની આ અરજીઓ મૂળ પ્રથમ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ માટે સામાવાળા નં. ૩ (મૂળ આરોપી) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી પર વિદ્વાન સેશન્સ જજ, ગાંધીનગર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૭ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ ના હુકમની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકારતી રજૂ કરવામાં આવી છે.

૩. આ અરજીઓ ઉદ્ભવવા માટેના તથ્યો નીચે મુજબ સારાંશમાં આપી શકાય:-

૩.૧ અહીંના અરજદારે વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ, ગાંધીનગરની કોર્ટમાં તેમાં નામ દર્શાવેલ આરોપીઓ વિરુદ્ધ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમ ૪૦૬, ૪૨૦, ૪૬૫, ૪૭૧, ૪૬૭, ૧૨૦-બી સહવાંચતા ૩૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ખાનગી ફરિયાદ નોંધાવી હતી. વિદ્વાન

જેએમએફસીએ ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ પોલીસ તપાસનો આદેશ આપવો યોગ્ય માન્યો હતો. કોડની કલમ ૧૫૬(૩) હેઠળ વિદ્વાન જેએમએફસી, ગાંધીનગર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને ધ્યાને લેતા, અડાલજ પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગરે ઉપર જણાવેલ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે એમ. કેસ નં. ૧/૨૦૧૩ તરીકે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ (એફઆઈઆર) નોંધ્યો હતો.

૩.૨ એવું જણાય છે કે સામાવાળા નં. ૩, મૂળ આરોપી વ્યક્તિઓએ, પોલીસ દ્વારા ધરપકડની આશંકાથી, સેશન્સ જજ, ગાંધીનગરની કોર્ટમાં આગોતરા જામીન માટે અરજી કરી હતી. વિદ્વાન સેશન્સ જજ, ગાંધીનગરે આરોપીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આગોતરા જામીન અરજીઓ મંજૂર કરી હતી અને અમુક શરતો અને નિયમોને આધીન પોલીસ દ્વારા તેમની ધરપકડના સંજોગોમાં તેમને જામીન પર મુક્ત કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

૩.૩ એવું જણાય છે કે આગોતરા જામીનના હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતો અને નિયમોમાંની એક એ હતી કે આરોપી વ્યક્તિઓએ તપાસ અધિકારી સમક્ષ હાજર થવું પડશે.

૩.૪ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી જણાય છે કે સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા જે શરતો અને નિયમો પર આગોતરા જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને આરોપી વ્યક્તિઓ નાસી ગયા હતા.

૩.૫ આરોપી વ્યક્તિઓ તપાસમાં સહકાર આપવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હોવાથી અને આગોતરા જામીન હુકમની શરતો અને નિયમોનું પાલન ન કર્યું હોવાથી, અહીંના અરજદારે પ્રથમ ફરિયાદ પક્ષ તરીકેની તેમની હેસિયતથી આ કોર્ટમાં આગોતરા જામીન હુકમ રદ કરવાની અરજ કરતી અરજીઓ દાખલ કરી હતી.

૩.૬ આ કોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજે આગોતરા જામીન હુકમ રદ કરવા માટે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓનો ન્યાયિક નિર્ણય કર્યો અને તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૪ ના હુકમ દ્વારા અરજીઓ મંજૂર કરી સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા આરોપી વ્યક્તિઓ એટલે કે હાલની બે અરજીઓમાં સામાવાળા નં. ૩ ની તરફેણમાં મંજૂર કરાયેલા આગોતરા જામીન રદ કર્યા હતા.

૩.૭ ચર્ચાનો વિષય વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમના સાચા અર્થઘટન અંગે હોવાથી, હું તે હુકમના બે સંબંધિત ફક્કરા ટાંકવા જરૂરી માનું છું.

"૬૪. ઉપરોક્ત તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં લેતા,
સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૮૮૪/૨૦૧૪ અને
૨૭૫૬/૨૦૧૪ અને ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં.
૫૦૨૭/૨૦૧૪ મંજૂર કરવામાં આવે છે. આથી, આવી
અરજી(ઓ)માં ખાનગી સામાવાળા(ઓ)ની તરફેણમાં
મંજૂર કરાયેલા જામીન આથી ક્વોશ કરવામાં આવે છે અને

રદ કરવામાં આવે છે. આથી આ સામાવાળા(ઓ)એ ચાર અઠવાડિયામાં, અચૂકપણે પોલીસ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવી પડશે અને તેમની તરફેણમાં રહેલા જમીનના સંબંધિત હુકમનું, સાત દિવસની અંદર, અચૂકપણે પાલન કરવું પડશે. જ્યારે, ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૩૯૯૨/૨૦૧૪ માત્ર તે કારણોસર ફગાવી દેવામાં આવે છે કે તેમાંના ખાનગી સામાવાળા(ઓ) મહિલાઓ છે. જો કે, ચોક્કસ નિર્દેશ સાથે કે તેઓએ તેમની તરફેણમાં રહેલા સંબંધિત જમીન હુકમનું સાત દિવસની અંદર અચૂકપણે પાલન કરવું પડશે, તમામ ઉપરોક્ત મેટર્સમાં સામાવાળા(ઓ) તેમની સમર્પણ પછી તરત જ તેમના જમીન માટે નવેસરથી અરજી કરવા માટે સ્વતંત્ર છે અને ટ્રાયલ કોર્ટે પાંચ કામકાજના દિવસોમાં અચૂકપણે આવી અરજીનો નિર્ણય લેવો પડશે.

૬૫. જો કે, તમામ ઉપરોક્ત મેટર્સમાં ખાનગી સામાવાળા(ઓ) બે મહિનાથી જમીન પર છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, સમર્પણ પહેલા પૂરતો સમય પૂરો પાડવો યોગ્ય રહેશે. તેથી, તેઓએ આવા ચુકાદાની તારીખથી ચાર

અઠવાડિયાની અંદર સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવી

પડશે."

૩.૮ આમ, એવું જણાય છે કે ફકરા-૬૪ માં નામદાર ન્યાયમૂર્તિએ અવલોકન કર્યું કે સામાવાળા(ઓ) અગાઉ મંજૂર કરાયેલા જામીન હુકમની શરતોનું પાલન કરવાના હેતુથી ચાર અઠવાડિયાની અંદર પોલીસ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારશે જ્યારે ફકરા-૬૫ માં નામદાર ન્યાયમૂર્તિએ અવલોકન કર્યું કે આરોપીઓએ ચુકાદાની તારીખથી ચાર અઠવાડિયામાં સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવી પડશે.

૩.૯ એવું જણાય છે કે આરોપી વ્યક્તિઓ ઉપર ઉદ્દેખિત બે ફકરાઓથી મૂંઝવણમાં મુકાયા હતા અને તેથી, સ્પષ્ટીકરણ/ફેરફાર માટે મિસ. ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૧૫૬૭૭/૨૦૧૪ અને ૧૬૬૦૯/૨૦૧૪ દાખલ કરવી યોગ્ય માની હતી. સ્પષ્ટીકરણો/ફેરફારો માટે દાખલ કરેલી અરજીઓમાં આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા જે ચોક્કસ દાદ માંગવામાં આવી હતી તે હું ટાંકી શકું છું.

"૧૮.

(એ) આ નામદાર કોર્ટ આ અરજી સ્વીકારવા અને મંજૂર કરવા કૃપા કરે.

(બી) આ નામદાર કોર્ટ સ્પેશિયલ કિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૯૮૪/૨૦૧૪ માં પસાર કરેલા તારીખ ૧૭/૦૯/૨૦૧૪ ના હુકમમાં ફેરફાર કરવા કૃપા કરે અને તે દ્વારા અરજદારની સમર્પણ માટેનો સમય ૦૪ અઠવાડિયાને બદલે વધારીને ૦૮ અઠવાડિયા કરવા કૃપા કરે અને વધુમાં અરજદારને પોલીસ સત્તાધિકારી સમક્ષ નહીં પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની પરવાનગી આપવા કૃપા કરે અને નામદાર સેશન્સ કોર્ટને અરજદારને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ગણીને અને તે પણ આ નામદાર કોર્ટ દ્વારા આગોતરા જામીન રદ કરવાના પસાર કરાયેલા હુકમથી પ્રભાવિત થયા વગર ગુણદોષના આધારે તેનો નિર્ણય લેવાના નિર્દેશ સાથે અરજદારની જામીન અરજી ૦૨ દિવસમાં નક્કી કરવા નિર્દેશ આપવા કૃપા કરે.

વૈકલ્પિક રીતે,

અરજદાર આ નામદાર કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવા અને તેમને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ગણવા તૈયાર અને સંમત છે. અરજદારને કોઈપણ કડક શરતો અને નિયમો પર નિયમિત જામીન પર મુક્ત કરી શકાય છે.

(સી) આ અરજીની પ્રવેશ સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી હોય ત્યાં સુધી સમર્પણનો સમય લંબાવી શકાય છે અને ન્યાયના હિતમાં અરજદારને ૦૮ અઠવાડિયાની અંદર સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની પરવાનગી આપી શકાય છે.

(ડી) આ નામદાર કોર્ટ ઉપર જણાવેલ તથ્યો અને સંજોગોમાં આ નામદાર કોર્ટને યોગ્ય અને ઉચિત જણાય તેવા અન્ય અને વિશેષ હુકમો પસાર કરવા કૃપા કરે. "

આમ, આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા જે સ્પષ્ટીકરણ માંગવામાં આવ્યું હતું તેનું સાદું વાંચન પ્રથમ દ્રષ્ટિએ સૂચવે છે કે તેઓ પણ સમજ્યા હતા કે તેઓએ પોલીસ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની હતી અને સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ નહીં. આ દાદના ખંડ પરથી જ સ્પષ્ટ થાય છે, જેમાં એવી અરજ કરવામાં આવી હતી કે સમર્પણ માટેનો સમય આઠ અઠવાડિયા સુધી લંબાવવામાં આવે અને તેમને પોલીસ સમક્ષ નહીં પણ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની મંજૂરી આપવામાં આવે. જો આરોપીઓ સેશન્સ જજ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવા માટે નિર્દેશિત હોવા બાબતે ખૂબ જ ચોક્કસ હોત, તો તેઓએ હુકમમાં ફેરફાર કરવાની અરજ કરી ન હોત.

૩.૧૦ નામદાર ન્યાયમૂર્તિએ તારીખ ૧૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ ના હુકમ દ્વારા નીચે મુજબ અવલોકન કરીને અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી :-

"૧. અરજદારો તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી જે. યુ. વાઘેલા અને શ્રી એફ. બી. બ્રહ્મભટ્ટને સાંભળ્યા અને રેકૉર્ડ્સની તપાસ કરી.

૨. જો કે બંને અરજદારો તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૪ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે યોગ્ય સત્તાધિકારી સમક્ષ સમર્પણ માટે સમય વધારવા અરજ કરી રહ્યા છે, જો આપણે મુખ્ય અરજી તપાસીએ, તો તે સ્પષ્ટ અને નિશ્ચિત બને છે કે આ અરજીઓ માત્ર સમય વધારવા માટે નથી, પરંતુ તે મુખ્યત્વે તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૪ ના હુકમમાં ફેરફાર માટે છે. ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન નં. ૧૫૬૭૭/૨૦૧૪ માં દાદ ૧૮(બી) અને ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન નં. ૧૬૬૦૮/૨૦૧૪ માં દાદ ૮(બી) ખાસ કરીને સંબંધિત ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નંબરોમાં તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૪ ના ચુકાદા અને હુકમમાં ફેરફાર કરવાની વિનંતી કરે છે કારણ કે તારીખ ૧૭/૦૮/૨૦૧૪ નો હુકમ જામીન રદ કરવા માટેની ચારેય અરજીઓમાં સમાન હુકમ છે.

૩. વિજ્ઞાન એડવોકેટ શ્રી બ્રહ્મભટ્ટ નીચેના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખી રહ્યા છે:

(૧) જતન દાસ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ, ૨૦૦૮ *Cr.L.J.*
૨૦૧૭ માં રિપોર્ટ થયેલ

(૨) દાલ ચંદ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., ૨૦૦૦ *Cr.L.J.*
૪૫૭૯ માં રિપોર્ટ થયેલ

(૩) બાબુ સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., *AIR* ૧૯૭૮
SC ૫૨૭ માં રિપોર્ટ થયેલ

(૪) સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિરુદ્ધ દવિન્દર પાલ સિંઘ, *AIR*
૨૦૧૨ *SC* ૩૬૪ માં રિપોર્ટ થયેલ.

૪. જો કે, આવા તમામ ચુકાદાઓ મુખ્યત્વે પછીની જમીન અરજી માટે છે અને તેથી, ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૩૬૨ ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં લેતા, તે આ તબક્કે લાગુ પડતું નથી. જ્યારે, ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૩૬૨ ની જોગવાઈ અને સ્ટેટ ઓફ પંજાબ વિરુદ્ધ દવિન્દર પાલ સિંઘ, *AIR* ૨૦૧૨ *SC* ૩૬૪ ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય મુજબ, આ કોર્ટને

કોઈપણ રીતે ચુકાદામાં પ્રવેશવા અથવા ફેરફાર કરવાની કોઈ સત્તા નથી. નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આવા તમામ ચુકાદાઓમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે એકવાર ક્રિમિનલ મેટરમાં ચુકાદો આપવામાં આવે, કેસનો નિકાલ કરવા માટેના હુકમ પર સહી કરવામાં આવે તે ક્ષણે કોર્ટ 'ફાઇનલ ઓફિશિયો' બની જાય છે અને તેથી, આવા હુકમમાં કલેરિકલ અથવા અંગગણિત ભૂલ સુધારવાની હદ સિવાય ફેરફાર કરી શકાતો નથી, કારણ કે ચુકાદામાં ફેરફાર માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. હાઈકોર્ટને પણ ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૪૮૨ હેઠળની તેની સહજ શક્તિનો ઉપયોગ કરીને તેમાં ફેરફાર કરવા અથવા તેની સમીક્ષા કરવાની કોઈ સત્તા નથી.

૫. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતા, હાલની અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવે છે."

૩.૧૧ એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ આરોપી વ્યક્તિઓ સીધા સેશન્સ કોર્ટમાં ગયા અને એવી અરજી દાખલ કરી કે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને ધ્યાને લેતા તેમને સમર્પણની મંજૂરી આપવામાં આવે અને તેમની જામીન અરજીઓ પર યોગ્ય રીતે વિચાર કરવામાં આવે.

૩.૧૨ એવું જણાય છે કે તે જ દિવસે એટલે કે ૧૭/૧૦/૨૦૧૪ ના રોજ, વિદ્વાન સેશન્સ જજે એક લીટીનો હુકમ પસાર કર્યો જે આ પ્રમાણે છે :

"કસ્ટડીમાં લેવા અને જેલમાં મોકલવા".

૩.૧૩ એવું પણ જણાય છે કે સમર્પણ સમયે બંને આરોપીઓએ સાથે મળીને પોતપોતાની જામીન અરજીઓ દાખલ કરી હતી. જામીન અરજીઓ સાંભળવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૨/૧૦/૨૦૧૪ ના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૩.૧૪ સેશન્સ કોર્ટે આરોપી વ્યક્તિઓને સ્વયં સમર્પણ સ્વીકારવાની મંજૂરી આપી અને તેમને જેલમાં મોકલવાનો નિર્દેશ પણ આપ્યો હોવાથી, અપનાવવામાં આવેલી આવી પ્રક્રિયાથી અસંતુષ્ટ થઈને પ્રથમ ફરિયાદ પક્ષે આ અરજીઓ દાખલ કરવી યોગ્ય માની હતી.

૪. અરજદાર વતી રજૂઆતો:

૪.૧ અરજદાર વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર શાહે ઉગ્રતાપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે આરોપી વ્યક્તિઓએ આગોતરા જામીન રદ કરતી વખતે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમનો માત્ર ફકરો-૬૫ ટાંકીને વિદ્વાન સેશન્સ જજને સંપૂર્ણપણે ગેરમાર્ગે દોર્યા છે. સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે આ કોર્ટ દ્વારા ફકરો-૬૪ માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો અને

આરોપીઓએ સ્પષ્ટીકરણ માટે અરજી દાખલ કરી હતી અને તે ફગાવી દેવાનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો તે હકીકત તરફ ધ્યાન દોરવાની આરોપીઓની ફરજ હતી.

૪.૨ સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે જો વિદ્વાન સેશન્સ જજનું ધ્યાન ફકરા-૬૪ ની સામગ્રી તરફ દોરવામાં આવ્યું હોત તો કદાચ વિદ્વાન સેશન્સ જજે આરોપીને સમર્પણ સ્વીકારવાની અને તેને જેલમાં મોકલવાની મંજૂરી આપી ન હોત. સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે તે દ્વારા આરોપીઓએ ગુનાના ગંભીર સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને કસ્ટોડિયલ ઇન્ટરોગેશનના હેતુ માટે રિમાન્ડ માંગવાના પોલીસના અધિકારને નિષ્ફળ બનાવ્યો છે.

૪.૩ સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે સમર્પણની વિનંતી સ્વીકારતી વખતે પણ વિદ્વાન સેશન્સ જજે પબ્લિક પ્રોસેક્યુટરને નોટિસ આપવી જોઈતી હતી જેથી પબ્લિક પ્રોસેક્યુટર બદલામાં સંબંધિત તપાસ અધિકારીને જાણ કરી શક્યા હોત. સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે જાણીજોઈને જામીન અરજી સુનાવણી માટે લેવામાં આવી ન હતી તે વિચાર સાથે કે જો પ્રથમ ૧૫ દિવસ જેલમાં પૂરા થઈ જાય તો ત્યારબાદ પોલીસ પોલીસ રિમાન્ડ માંગી શકશે નહીં.

૪.૪ સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી સમગ્ર પ્રક્રિયા કાયદા અનુસાર ન હતી અને તેનાથી ગુનાની તપાસમાં ગંભીર પૂર્વગ્રહ સર્જાયો છે.

આવા સંજોગોમાં સુશ્રી શાહ અરજ કરે છે કે આરોપીઓની સમર્પણ સ્વીકારવાનો અને તેમને જેલમાં મોકલવાનો વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલો હુકમ ક્વોશ થવાને પાત્ર છે. સુશ્રી શાહ રજૂઆત કરે છે કે કાં તો આરોપી વ્યક્તિઓને વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટની સક્ષમ કોર્ટમાં મોકલવાનો યોગ્ય હુકમ પસાર કરવામાં આવે જેઓ ત્યારબાદ કોડની કલમ ૧૬૭ હેઠળ યોગ્ય હુકમો પસાર કરી શકે અથવા પોલીસને કસ્ટોડિયલ ઈન્ટરોગેશનના હેતુ માટે યોગ્ય પોલીસ કસ્ટડી માંગવાની મંજૂરી આપવામાં આવે.

૫. આરોપીઓ વતી રજૂઆતો :-

૫.૧ એક આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ફાલ્ગુન બ્રહ્મભટ્ટ અને અન્ય સહ-આરોપી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી એ. એમ. પારેખે આ અરજીઓનો સખત વિરોધ કર્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આરોપી વ્યક્તિઓને સમર્પણ સ્વીકારવાની મંજૂરી આપવામાં અને ત્યારબાદ તેમને જેલમાં મોકલવામાં વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ, કાયદાની કોઈ ભૂલની તો વાત જ શું કરવી, કરવામાં આવી છે તેમ કહી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આગોતરા જામીન હુકમ રદ કરતી વખતે આ કોર્ટે ફકરા-૬૫ માં સ્પષ્ટપણે અવલોકન કર્યું હતું કે આરોપી વ્યક્તિઓએ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવી પડશે.

પ.૨ આરોપીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અન્યથા પણ આરોપી પોતાની મેળે સ્વેચ્છાએ સેશન્સ જજ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારી શક્યા હોત અને તેમની સમર્પણ પર, વિદ્વાન સેશન્સ જજ ગુણદોષના આધારે તેમની જામીન અરજી પર વિચાર કરી શક્યા હોત. આવી રજૂઆતને સમર્થન આપવા માટે આરોપી વ્યક્તિઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલે સંદીપ કુમાર બાફના વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર – AIR ૨૦૧૪ SC-૧૭૪૫ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના ચુકાદા પર મજબૂત આધાર રાખ્યો છે.

પ.૩ વિદ્વાન કાઉન્સેલ વધુમાં રજૂઆત કરે છે કે સમર્પણની કાયદેસરતા અને ગેરકાયદેસરતાનો પ્રશ્ન અપ્રસ્તુત બની જાય છે કારણ કે વિદ્વાન સેશન્સ જજે જામીન અરજી ફગાવી દીધી છે અને આવા હુકમ વિરુદ્ધ આરોપીઓએ આ કોર્ટમાં જામીન માટે અરજી દાખલ કરી છે જે વિચારણા હેઠળ પેન્ડિંગ છે.

પ.૪ તેઓ રજૂઆત કરે છે કે પોલીસે સક્ષમ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોર્ટ સમક્ષ રિમાન્ડ માંગતી તારીખ ૦૩/૧૧/૨૦૧૪ ની અરજી પણ દાખલ કરી હતી અને વિદ્વાન જેએમએફસીએ આરોપી વ્યક્તિઓની પોલીસ કસ્ટડી માંગવાની તપાસ અધિકારીની અરજ ફગાવી દીધી હતી.

આવા સંજોગોમાં, આરોપી વ્યક્તિઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ અરજ કરે છે કે આ અરજીઓમાં કોઈ ગુણદોષ ન હોવાથી, તે ફગાવી દેવામાં આવે.

૬. રાજ્ય વતી રજૂઆતો :

૬.૧ રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી એલ. આર. પૂજારીએ રજૂઆત કરી હતી કે સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ ગુનાના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને કસ્ટોડિયલ ઇન્ટરોગેશનના હેતુ માટે આરોપી વ્યક્તિઓની કસ્ટડી મેળવવાના પ્રયત્નો કર્યા હતા. વિદ્વાન એપીપી, જો કે, રજૂઆત કરે છે કે સમર્પણના ભાગની કાયદેસરતા અને માન્યતાના પાસા અંગે તેમને વધુ કંઈ કહેવાનું નથી. વિદ્વાન એપીપી રજૂઆત કરે છે કે આજની તારીખે જામીન અરજીઓ આ કોર્ટ સમક્ષ પેનિંગ છે અને જો આ તબક્કે કાયદામાં માન્ય હોય તો તપાસ અધિકારી પોલીસ રિમાન્ડ માંગવા માટે યોગ્ય કાર્યવાહી શરૂ કરશે.

વિશ્લેષણ:

૭. પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી તપાસ્યા પછી મારી વિચારણા માટે એક ખૂબ જ જટિલ પ્રશ્ન આવે છે. મારી વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન આવે છે તે એ છે કે શું વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા કાયદા અનુસાર કહી શકાય.

૮. શરૂઆતમાં જ હું એ સ્પષ્ટ કરવા ઈચ્છું છું કે હું આ કોર્ટની સમાન બેંચ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમના ફકરા-૬૪ અને ૬૫ ના અર્થઘટનની કવાયત હાથ ધરવા માંગતો નથી. હું એ આધાર પર આગળ વધું છું કે આરોપી વ્યક્તિઓ માટે સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ પોતાની સમર્પણ સ્વીકારવી માન્ય હતી. જો કે, મુખ્ય પ્રશ્ન એ

છે કે આરોપી વ્યક્તિઓએ સમર્પણ સ્વીકાર્યા પછી વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા કઈ પ્રક્રિયા અપનાવવી જોઈતી હતી.

૯. સંદીપ કુમાર બાફના (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે કોડની કલમ ૪૩૭ અને ૪૩૮ ની જોગવાઈઓ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવ્યો હતો. એવું જણાય છે કે તે કેસમાં અપીલકર્તાએ આગોતરા જામીન માટે અરજ કરી હતી. તેઓ સુપ્રીમ કોર્ટ સુધી નિષ્ફળ રહ્યા હતા. એવું જણાય છે કે સુપ્રીમ કોર્ટે નિયમિત જામીન માટે અરજી કરવા માટે થોડો સમય આપ્યો હતો જેથી અપીલકર્તાની ધરપકડ ન થાય. અપીલકર્તાએ બોમ્બે હાઈકોર્ટ સમક્ષ કોડની કલમ ૪૩૮ હેઠળ એવી રજૂઆત કરતી અરજી દાખલ કરી હતી કે તેઓ સમર્પણ સ્વીકારવા તૈયાર અને સંમત છે અને કસ્ટડીમાં હોવાનું ગણવા માટે પોતાને કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરી રહ્યા છે. હાઈકોર્ટે આવી દલીલ એવા આધારે ફગાવી દીધી હતી કે આવી સ્વેચ્છિક સમર્પણ આરોપી વાસ્તવિક કસ્ટડીમાં હોવાનું ગણી શકાય નહીં અને તેથી, કલમ ૪૩૮ હેઠળની તેની અરજી ટકવાપાત્ર નથી.

૧૦. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે એ પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો કે શું હાઈકોર્ટ આરોપીને સમર્પણ સ્વીકારવાની પરવાનગી આપવાનો ઇનકાર કરવામાં અને ત્યારબાદ કોડની કલમ ૪૩૮ હેઠળ તેની જામીન અરજી પર વિચાર કરવામાં સાચી હતી.

૧૧. સુપ્રીમ કોર્ટે કોડની કલમ ૪૩૭ અને કોડની કલમ ૪૩૯ વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત દર્શાવ્યો હતો. આવો તફાવત દર્શાવતી વખતે સર્વોચ્ચ અદાલતે ફકરા-૮ માં નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા છે:

"૮ સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૭ ની કેટલીક મહત્વની વિગતો નિર્દેશિત કરી શકાય છે. પ્રથમ, જ્યારે જૂના કોડની કલમ ૪૯૭(૧) માં આરોપીને "કોર્ટ સમક્ષ લાવવામાં" આવતો હોવાનો ઉલ્લેખ હતો, ત્યારે વર્તમાન જોગવાઈ કોઈપણ બિન-જમીનપાત્ર ગુનાના સંબંધમાં આરોપીને "હાઈકોર્ટ અથવા સેશન્સ કોર્ટ સિવાયની કોર્ટ સમક્ષ લાવવામાં" આવે તેવું માની લે છે. ગુરચરન સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ (૧૯૭૮) ૧ SCC ૧૧૮ માં અવલોકન કર્યા મુજબ, સીઆરપીસી માં સેશન્સ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટ સમક્ષ આરોપીને રજૂ કરવા અંગેની કોઈ જોગવાઈ નથી. પરંતુ એ પણ તરત જ નોંધવું જોઈએ કે કોઈ જોગવાઈ આમાંથી કોઈપણ કોર્ટ સમક્ષ આરોપીની રજૂઆતને સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત કરતી નથી. વિષેધક અથવા અનન્ય પરિભાષાનો ઉપયોગ કરીને વિધાનમંડળ સરળતાથી સ્પષ્ટ કરી શક્યું હોત કે સેશન્સની શ્રેષ્ઠ કોર્ટો અને હાઈકોર્ટ આ અધિકારક્ષેત્રથી વંચિત છે અથવા જો તેઓ જૂના કોડ હેઠળ

સત્તા ધરાવતા હતા તો હવે તેનાથી વંચિત છે. અમારી સમજ ગુરુચરન સિંઘને અનુરૂપ છે, જેમ કે તે હોવી જ જોઈએ. સીઆરપીસી ની યોજના સ્પષ્ટપણે પૂરી પાડે છે કે જ્યાં સુધી આવી કોર્ટને એવું ન લાગે કે આરોપી દોષિત છે તે અવિશ્વસનીય છે અથવા વ્યાજબી શંકાના દાયરાની બહાર છે, ત્યાં સુધી મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની સજાને પાત્ર બિન-જામીનપાત્ર ગુનાના આરોપીને જામીન આપવામાં આવશે નહીં. આ સ્થિતિમાં મુકાયેલા મેજિસ્ટ્રેટની પૂછપરછ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ ભજન લાલ, ૧૯૯૨ (Supp) ૧ SCC ૩૩૫ માં કલ્પના કરવામાં આવી છે તે મુજબની હશે, એટલે કે, આરોપીની કથિત સંડોવણી, ત્યારે રજૂ કરાયેલ અથવા પ્રવર્તમાન તથ્યો પરથી, તેની નિર્દોષતાના અતિશય, અકાટ્ય અને સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જવી જોઈએ. સીઆરપીસી સેશન્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટની સત્તાઓને અસ્પૃશ્ય અને નિરંકુશ રાખીને મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓમાં ગંભીર ઘટાડો કરે છે. અમને એવું જણાય છે કે સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૭ અને ૪૩૯ ના સંયુક્ત વિચારણા પર આ એકમાત્ર તાર્કિક નિષ્કર્ષ છે જે પર પહોંચી શકાય છે. દેખીતી રીતે, સેશન્સ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટની

સત્તાઓ અને તે માટેની મર્યાદાઓ અંગેના ચિત્રને પૂર્ણ કરવા માટે, કલમ ૪૩૯ પર કાળજીપૂર્વક વિચાર કરવો પડશે. અને જ્યારે આ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે એક સાથે સ્પષ્ટ થઈ જશે કે સીઆરપીસી એ આરોપીને દાદ આપવા સામે પ્રતિબંધ લાદ્યો છે, જો તે કસ્ટડીમાં ન હોય. અમને એવું લાગે છે કે આ કલમના પરંતુક દ્વારા કોઈપણ ચાલુ રહેતી અનિશ્ચિતતા અથવા શંકા દૂર થાય છે, જે માત્ર એટલું જ આદેશ આપે છે કે પબ્લિક પ્રોસેક્યુટરને નોટિસ આપવી જોઈએ. અમને સીઆરપીસી માં કે અન્યત્ર એવી કોઈ જોગવાઈ મળી નથી, કે અમારી જાણમાં લાવવામાં આવી નથી, જે જમીન માટેની અરજીઓ સાંભળવા અને નક્કી કરવાની ઉચ્ચ કોર્ટોની સત્તામાં ઘટાડો કરતી હોય. વધુમાં, તે અસંગત છે કે મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની સજાને પાત્ર કોઈપણ બિન-જમીનપાત્ર ગુનાના આરોપી અથવા શંકાસ્પદ વ્યક્તિની વોરંટ વગર અટકાયત અથવા ધરપકડના કિસ્સામાં મેજિસ્ટ્રેટ જમીન આપવા માટે વર્યુઅલી અસમર્થ હોવા છતાં, કોઈ કોર્ટ તેને મદદ કરવા માટે સક્ષમ નથી. ભૌતિક વિજ્ઞાનની જેમ, કાયદો પણ શૂન્યાવકાશના અસ્તિત્વને ધિક્કારે છે, જેમ કે સામાન્ય

કાયદાના સિદ્ધાંત દ્વારા પર્યાપ્ત રીતે સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે, એટલે કે જ્યાં અધિકાર છે ત્યાં ઉપાય છે. આપણા બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧ દ્વારા પ્રજાવલિત વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનો સાર્વત્રિક અધિકાર, માત્ર ભારતના નાગરિક જ નહીં પરંતુ દરેક વ્યક્તિના અસ્તિત્વ માટે મૂળભૂત હોવાથી, માત્ર ધારણાના સ્તરે તેની સાથે છેડછાડ કરી શકાય નહીં. આપણે એ હકીકતને પણ પરિપ્રેક્ષ્યમાં રાખવી જોઈએ કે સંસદે કલમ ૪૩૭ થી ૪૩૯ ધરાવતા આ ભાગમાં સુધારા કર્યા છે, અને તેથી, કાયદાના અર્થઘટનના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો પર આધાર રાખે છે કે જે તેમના વાંચન પરથી સ્પષ્ટપણે દેખાતું નથી, તે ક્યારેય કાયદામાં સમાવિષ્ટ કરવાનો હેતુ નહોતો. આ જોગવાઈઓની કેટલીક મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ એ છે કે જ્યારે કલમ ૪૩૭ એવી કલ્પના કરે છે કે વ્યક્તિ બિન-જમીનપાત્ર ગુનાની આરોપી અથવા શંકાસ્પદ હોવી જોઈએ અને પરિણામે વોરંટ વગર તેની ધરપકડ અથવા અટકાયત કરવામાં આવી હોય, કલમ ૪૩૯ સેશન્સ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટને જો આવી વ્યક્તિ કસ્ટડીમાં હોય તો જમીન આપવાની સત્તા આપે છે. ભાષાનો તફાવત બે જોગવાઈઓમાં ઉમદા ભેદ દર્શાવે છે,

અને તેથી, 'કસ્ટડી' શબ્દને ધરપકડ અથવા અટકાયત જેવો જ અથવા તેની નજીકનો સમાન અર્થ અને સામગ્રી આપવાનું કોઈ વ્યાજબી કારણ નથી. વધુમાં, જ્યારે કલમ ૪૩૭ મૃત્યુદંડ અથવા આજીવન કેદની સજાને પાત્ર બિન-જામીનપાત્ર ગુનાઓના સંદર્ભમાં જામીન આપવાની મેજિસ્ટ્રેટની સત્તામાં ગંભીર ઘટાડો કરે છે, ત્યારે બે ઉચ્ચ કોર્ટો પાસે માત્ર પબ્લિક પ્રોસેક્યુટરને જામીન અરજીની નોટિસ આપવાની પ્રક્રિયાગત જરૂરિયાત છે, જે જરૂરિયાત જો સંજોગો એવી માંગ કરે તો અવગણી શકાય તેવી પણ છે. એક તરફ મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓ અને બીજી તરફ બે શ્રેષ્ઠ કોર્ટોની સત્તાઓનું નિયમન કરતી પ્રણાલીઓ નિશ્ચિતપણે અને ઈશ્વરપૂર્વક સમાન નથી, પરંતુ અત્યંત અને ગંભીર રીતે ભિન્ન છે. ખરેખર, એકમાત્ર જટિલતા જેની કલ્પના કરી શકાય છે તે સીઆરપીસી દ્વારા સર્જાયેલ સંભવિત ગજગ્રાહને કારણે સેશન્સ કોર્ટમાં કેસો મોકલવાની મૂંઝવણ છે."

૧૨. એવું જણાય છે કે સર્વોચ્ચ અદાલતે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે કલમ ૪૩૭ ના શબ્દો કલમ ૪૩૯ માં રહેલા શબ્દોથી તદ્દન અલગ હતા. કોડની કલમ ૪૩૭ કોઈપણ બિન-જામીનપાત્ર ગુનાના આરોપી અથવા શંકાસ્પદ વ્યક્તિ

અથવા પોલીસ સ્ટેશનના ઈન-ચાર્જ ઓફિસર દ્વારા વોરંટ વગર ધરપકડ અથવા અટકાયત કરાયેલ વ્યક્તિની વાત કરે છે, જ્યારે બીજી તરફ કલમ ૪૩૯ ગુનાના આરોપી અને કસ્ટડીમાં રહેલી કોઈપણ વ્યક્તિની વાત કરે છે.

૧૩. સુપ્રીમ કોર્ટે ત્યારબાદ "કસ્ટડી" ના અર્થ પર વિચાર કર્યો. 'કસ્ટડી' શબ્દનો અર્થ સમજાવતી વખતે સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા-૯, ૧૦, ૧૧ અને ૧૨ માં નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા છે.

કસ્ટડીનો અર્થ:

૯ કમનસીબે, કસ્ટડી, અટકાયત અથવા ધરપકડ શબ્દો સીઆરપીસી માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા નથી, અને આપણે સામાન્ય અને કાયદાકીય પરિભાષામાં તેમની રૂપરેખા સમજવા માટે થોડા શબ્દકોષોનો આશરો લેવો જોઈએ. ઓક્સફોર્ડ ડિક્શનરી (ઓનલાઈન) કસ્ટડીને જેલવાસ, અટકાયત, કેદ, જેલવાસ, અટકાયત, કેદ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે; રિમાન્ડ, દબાણ અને કેદ. કેમ્બ્રિજ ડિક્શનરી (ઓનલાઈન) કસ્ટડીને જેલમાં રાખવાની સ્થિતિ તરીકે સમજાવે છે, ખાસ કરીને ટ્રાયલ માટે કોર્ટમાં જવાની રાહ જોતી વખતે. લોન્ગમેન ડિક્શનરી (ઓનલાઈન) કસ્ટડીને વ્યાખ્યાયિત કરે છે કે જ્યારે કોઈને કોર્ટમાં ન જાય

ત્યાં સુધી જેલમાં રાખવામાં આવે છે, કારણ કે પોલીસને લાગે છે કે તેણે ગુનો કર્યો છે ચેમ્બર્સ ડિક્શનરી (ઓનલાઇન) સ્પષ્ટ કરે છે કે કસ્ટડી એ પોલીસ દ્વારા રાખવામાં આવવાની સ્થિતિ છે; ધરપકડ અથવા કેદ; કોઈને કસ્ટડીમાં લેવા એટલે તેમની ધરપકડ કરવી ચેમ્બર્સ થેસોરસ કેટલાક સમાનાર્થી શબ્દો પૂરા પાડે છે, જેમ કે અટકાયત, કેદ, જેલવાસ, કેદ, ધરપકડ, ઔપચારિક જેલવાસ. એડવાન્સ લર્નર્સ માટેની કોલિન્સ કોબિલ્ડ ઈંગ્લિશ ડિક્શનરી એવી રીતે જણાવે છે કે કોઈ વ્યક્તિ જે કસ્ટડીમાં છે અથવા જેને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવી છે અથવા જેની ધરપકડ કરવામાં આવી છે અને તેને કોર્ટમાં કેસ ન ચાલે ત્યાં સુધી જેલમાં રાખવામાં આવે છે અથવા જો કોઈને ચોક્કસ પ્રકારની કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવે છે, તો તેને જેલ જેવી જગ્યાએ રાખવામાં આવે છે. શોર્ટર ઓક્સફોર્ડ ઈંગ્લિશ ડિક્શનરી કેદ, જેલવાસ, કેદની હાજરી માની લે છે અને આ વિશેષતા આપણી સમક્ષ રહેલા તથ્યોમાં સંપૂર્ણપણે ગેરહાજર છે. નાસી જવું અને સંબંધિત ગુનાઓ વિષય હેઠળ કોર્પસ જ્યુરિસ સેકન્ડમ; રેસ્ક્યુ સૂચવે છે કે કસ્ટડી, ગુનાને વ્યાખ્યાયિત કરતા કાયદાઓના અર્થમાં, વ્યક્તિની ઈચ્છા

વિરુદ્ધ તેની અટકાયત અથવા નિયંત્રણ, અથવા અન્ય વ્યક્તિને અમુક ભૌતિક મર્યાદાઓમાં રાખવા માટે તેના પર નિયંત્રણનો ઉપયોગ અથવા ક્ષમતા અથવા હિલચાલની સ્વતંત્રતા પર પ્રતિબંધનો સમાવેશ થાય છે. બ્લેક્સ લો ડિક્શનરી, (૯મી આવૃત્તિ ૨૦૦૯) માં કસ્ટડી સાથે આ રીતે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો છે:—

"કસ્ટડી— વસ્તુ અથવા વ્યક્તિની સંભાળ અને નિયંત્રણ. વસ્તુને રાખવી, રક્ષણ આપવું, સંભાળ, દેખરેખ, નિરીક્ષણ, જાળવણી અથવા સુરક્ષા, તેની સાથે તે વસ્તુ જે વ્યક્તિની કસ્ટડીમાં છે તેની તાત્કાલિક વ્યક્તિગત સંભાળ અને નિયંત્રણમાં હોવાનો વિચાર ધરાવે છે. તાત્કાલિક ચાર્જ અને નિયંત્રણ, અને માલિકીનું અંતિમ, સંપૂર્ણ નિયંત્રણ નહીં, કસ્ટડીમાં રહેલી વસ્તુના રક્ષણ અને જાળવણી માટેની જવાબદારી સૂચવે છે. કાયદેસરની પ્રક્રિયા અથવા સત્તાના આધારે માણસની વ્યક્તિને અટકાયતમાં રાખવી પણ. આ શબ્દ ખૂબ જ સ્થિતિસ્થાપક છે અને તેનો અર્થ વાસ્તવિક જેલવાસ અથવા શારીરિક અટકાયત અથવા જેલમાં રાખવાની અથવા કબજો લેવાની માત્ર કાયદેસર અથવા

ભૌતિક સત્તા હોઈ શકે છે. ફેડરલ હેબિયસ કોર્પસ દાદ માટે હકદાર બનવા માટે અરજદાર "કસ્ટડીમાં" હોવો જોઈએ તેવી જોગવાઈ ધરાવતા કાયદા હેઠળ "કસ્ટડી" શબ્દનો અર્થ અનિવાર્યપણે જેલ અથવા કેદમાં વાસ્તવિક શારીરિક અટકાયત નથી પરંતુ તે સ્વતંત્રતા પરના નિયંત્રણનો સમાનાર્થી છે. *U. S. ex rel. Wirtz V/s. Sheehan, D.C.Wis, 396 F.Supp. 185, 189.* તે મુજબ, પ્રોબેશન પર રહેલી અથવા પોતાની ઓળખ પર મુક્ત થયેલી વ્યક્તિઓને હેબિયસ કોર્પસ કાર્યવાહીના હેતુઓ માટે "કસ્ટડીમાં" ગણવામાં આવે છે."

૧૦ શબ્દકોષોની તપાસ આમ જાહેર કરે છે કે જે ખ્યાલ રચાયો છે તે ફોજદારી તપાસ દરમિયાન વ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને નિયંત્રિત કરવાનો અથવા વ્યક્તિની કાર્ય કરવાની સ્વતંત્રતાને નોંધપાત્ર અથવા મહત્વપૂર્ણ રીતે ઘટાડવાનો છે. રિજોઈન્ડર દલીલો દરમિયાન અમારું ધ્યાન મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ફુલ બેંચના રોશન બીવી વિરુદ્ધ જોઈન્ટ સેક્રેટરી ૧૯૮૪(૧૫) *ELT* ૨૮૯ (*Mad*) ના ચુકાદા તરફ, તેમજ ડિરેક્ટોરેટ ઓફ એન્ફોર્સમેન્ટ વિરુદ્ધ દીપક

મહાજન (૧૯૯૪) ૩ SCC ૪૪૦ માં કોર્ટના નિર્ણય તરફ દોરવામાં આવ્યું છે; બંને બેંચોની રચનાને જોતા, અગાઉનાનો સંદર્ભ બિનજરૂરી છે. જો અમને અગાઉ દીપક મહાજન તપાસવા માટે કહેવામાં આવ્યું હોત, તો અમને અનેક શબ્દકોષોનો અભ્યાસ કરવાની જરૂર ન પડી હોત, કારણ કે તે ધરપકડ, અટકાયત અને કસ્ટડીના અર્થ પર એક અનુકૂળ અને વ્યાપક સંગ્રહ છે.

૧૧ ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, યુકે અને યુએસની અદાલતોએ મોટા ભાગે તેમના નિર્ણયો હેલ્સબરીના ઇંગ્લેન્ડના કાયદાના વોલ્યુમ II (જથી આવૃત્તિ) ના ફક્ત ૯૯ પર આધારિત રાખ્યા છે જે જણાવે છે કે "ધરપકડમાં વ્યક્તિની અટકાયત કરવાના હેતુથી તેના શરીરની વાસ્તવિક પકડ અથવા તેને સ્પર્શ કરવાનો સમાવેશ થાય છે. ધરપકડના શબ્દો માત્ર ઉચ્ચારવા એ ધરપકડ નથી, જ્યાં સુધી જે વ્યક્તિની ધરપકડ કરવાની છે તે પ્રક્રિયાને શરૂ ન થાય અને ધરપકડ કરનાર અધિકારી સાથે ન જાય". યુએસ સુપ્રીમ કોર્ટને અસંખ્ય પ્રસંગોએ કસ્ટડીના ખ્યાલને સ્પષ્ટ કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે, જ્યાં, આકસ્મિક રીતે, જે દલીલ રજૂ કરવામાં આવી હતી તે પોલીસ દ્વારા મિરાન્ડા

સાવધાની આપવામાં નિષ્ફળતા હતી, એટલે કે અટકાયત કરનારને તેના બંધારણીય અધિકારોથી માહિતગાર કરવા. મિરાન્ડા વિરુદ્ધ એરિઝોના ૩૮૪ US ૪૩૬ (૧૯૬૬) માં, કસ્ટોડિયલ ઈન્ટરોગેશનનો અર્થ એવો કરવામાં આવ્યો છે કે "વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવ્યા પછી અથવા અન્યથા તેની કાર્ય કરવાની સ્વતંત્રતા કોઈપણ નોંધપાત્ર રીતે છીનવી લીધા પછી કાયદા અમલીકરણ અધિકારીઓ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી પૂછપરછ". મિનેસોટા વિરુદ્ધ મર્ફી ૪૬૫ US ૪૨૦ (૧૯૮૪) માં, યુએસ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એવો અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો હતો કે "ઔપચારિક ધરપકડ સાથે સંકળાયેલ હદ સુધી હિલચાલની સ્વતંત્રતા પર કોઈ ઔપચારિક ધરપકડ કે નિયંત્રણ" થયું ન હોવાથી, મિરાન્ડા સિદ્ધાંત કાર્યરત થયો ન હતો. R. વિરુદ્ધ વ્હિટફિલ્ડ ૧૯૬૯ Careswell/Ont ૧૩૮ માં, સુપ્રીમ કોર્ટ ઓફ કેનેડાને એ નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું કે શું પોલીસ અધિકારી, જેમણે તેમાં આરોપીને કાર રોકવા માટે નિર્દેશ આપ્યો હતો અને તેને શર્ટથી પકડતી વખતે કહ્યું હતું "તમારી ધરપકડ કરવામાં આવી છે:", જ્યારે આરોપી નાસી જવામાં સફળ રહ્યો ત્યારે તેને "કસ્ટોડિયલ

ધરપકડ" કહી શકાય. સુપ્રીમ કોર્ટના બહુમતી સભ્યોએ કસ્ટડી સમાન ધરપકડ અને માત્ર ધરપકડ વચ્ચે કોઈ તફાવત દર્શાવવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી તે "કાયદેસર કસ્ટડીમાંથી નાસી જવા" માટે દોષિત હોઈ શકે નહીં. તાજેતરમાં, કેનેડાની સુપ્રીમ કોર્ટે R. વિરુદ્ધ સુબેરુ [૨૦૦૯] S.C.J. નં. ૩૩ માં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે અટકાયત માત્ર ત્યારે જ થઈ જ્યારે ક્રિયાપ્રતિક્રિયાના પરિણામે સ્વતંત્રતામાં નોંધપાત્ર ઘટાડો થયો હોય. વધુમાં, બર્કેમર વિરુદ્ધ મેક-કાર્ટી ૪૬૮ U.S. ૪૨૦ (૧૯૮૪) માં, નિયમિત ટ્રાફિક સ્ટોપના અનુસંધાનમાં અટકાયત કરાયેલ મોટરચાલકની રસ્તાની બાજુએ પૂછપરછને મિરાન્ડા નિયમોના પાલનની જરૂર હોય તેવા કસ્ટોડિયલ ઇન્ટરોગેશન સમાન જોવામાં આવી ન હતી.

૧૨ ઉપરોક્ત વિશ્લેષણ પરથી અમને એવું જણાય છે કે કસ્ટડી, અટકાયત અને ધરપકડ એ ક્રમિક રીતે સમાન ખ્યાલો છે. ગુનો બન્યા પછી, પોલીસ વ્યક્તિની તપાસાત્મક પૂછપરછ કરે તેવી શક્યતા છે, જે દરમિયાન તે વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા ક્ષીણ થતી નથી, ત્યારબાદ પોલીસ

દ્વારા શંકાસ્પદ વ્યક્તિઓને કસ્ટોડિયલ ઈન્ટરોગેશનમાંથી પસાર થવા માટે પસંદ કરવામાં આવે છે જે દરમિયાન તેમની સ્વતંત્રતામાં અવરોધ અને અતિક્રમણ થાય છે. જો શંકાસ્પદ વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ગંભીર શંકા ઉભી થાય, તો તેની અટકાયત કરવામાં આવી શકે છે જે કિસ્સામાં તેની સ્વતંત્રતા ગંભીર રીતે ક્ષીણ થાય છે. જ્યાં તપાસ એજન્સીનો અભિપ્રાય હોય કે અટકાયતી અથવા કસ્ટડીમાં રહેલી વ્યક્તિ ગુનો કરવામાં દોષિત છે, તેના પર આરોપ મૂકવામાં આવે છે અને ત્યારબાદ તેની ધરપકડ કરવામાં આવે છે. રોશન બીવીમાં, મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ફુલ બેંચે, એસ. રત્નવેલ પાંડિયન જે. દ્વારા બોલતા, ઠરાવ્યું હતું કે કસ્ટડી અને ધરપકડ શબ્દો સમાનાર્થી નથી ભલે દરેક ધરપકડમાં સ્વતંત્રતા છીનવી લેવી એ કસ્ટડી છે પરંતુ તેનાથી ઉલટું નહીં. આ થીસીસ પાંડિયન જે. દ્વારા દીપક મહાજનમાં નિરંજન સિંઘ વિરુદ્ધ પ્રભાકર રાજારામ ખારોતે (૧૯૮૦) ૨ SCC ૫૫૯ માંથી સમર્થન મેળવીને પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવી છે. દીપક મહાજનના નીચેના ફકરાઓ ટાંકવા યોગ્ય છે:—

"૪૮. આમ કોડ માત્ર પોલીસ અધિકારી અને મેજિસ્ટ્રેટને જ નહીં પરંતુ અમુક સંજોગોમાં અથવા આપેલ પરિસ્થિતિઓમાં ખાનગી વ્યક્તિઓને પણ ધરપકડ કરવાની સત્તા આપે છે. વધુમાં, જ્યારે કોઈ આરોપી વ્યક્તિ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થાય છે અથવા સ્વેચ્છાએ સમર્પણ સ્વીકારે છે, ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટ તે આરોપી વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લેવા અને કાયદા અનુસાર તેની સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સશક્ત છે. એ ભારપૂર્વક જણાવવાની જરૂર નથી કે વ્યક્તિની ધરપકડ એ તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં લેવા માટેની પૂર્વશરત છે. તેને અલગ રીતે કહીએ તો, વ્યક્તિને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં લેવાનું કામ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હાજર થવા અથવા સમર્પણ પર સંબંધિત વ્યક્તિની ધરપકડ કર્યા પછી કરવામાં આવે છે. આ તબક્કે, એ નોંધવું યોગ્ય રહેશે કે દરેક ધરપકડમાં કસ્ટડી હોય છે પરંતુ તેનાથી ઉલટું નહીં અને કસ્ટડી અને ધરપકડ બંને શબ્દો સમાનાર્થી નથી. જોકે કસ્ટડી અમુક સંજોગોમાં ધરપકડ સમાન હોઈ શકે છે પરંતુ તમામ સંજોગોમાં નહીં. જો આ બે શબ્દોને સમાનાર્થી તરીકે અર્થઘટન કરવામાં આવે, તો તે અતિ કાયદાકીય

અર્થઘટન સિવાય બીજું કંઈ નથી જે જો તમામ સંજોગોમાં સ્વીકારવામાં અને અપનાવવામાં આવે, તો તે ગંભીર પરિણામોમાં પરિણમતી ચોંકાવનારી વિસંગતતા તરફ દોરી જશે, રોશન બીવી જુઓ.

જ્ઠ. સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૯ ના અર્થમાં 'કસ્ટડીમાં' અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન કરતી વખતે, ક્રિષ્ના અચ્ચર જે. એ નિરંજન સિંઘ વિરુદ્ધ પ્રભાકર રાજારામ ખારોતેમાં બેંચ વતી બોલતા અવલોકન કર્યું કે: (SCC પાનું ૫૬૩, ફકરો ૯)

"તે માત્ર ત્યારે જ કસ્ટડીમાં હોઈ શકે એવું નથી જ્યારે પોલીસ તેની ધરપકડ કરે, તેને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરે અને ન્યાયિક અથવા અન્ય કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ મેળવે. જ્યારે તે કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારે અને તેના નિર્દેશોને તાબે થાય ત્યારે તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ગણી શકાય."

(ભાર મૂક્યો)

જો ફકરા ૪૮ નું ત્રીજું વાક્ય નિરંજન સિંઘ સાથે અસંગત હોય, તો અગાઉના સમયની સમાન બેંચનો અભિપ્રાય

પ્રવર્તવો જોઈએ, અને આ શિસ્ત આપણને પણ નિરંજન સિંઘને વળગી રહેવા માટે માંગ કરે છે અને દબાણ કરે છે; તેથી, અમે પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે વ્યક્તિ પોલીસ સમક્ષ અથવા યોગ્ય કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારે કે તરત જ કસ્ટડીમાં છે. કાયદાની આ ઘોષણા ત્રણ નિર્ણયોમાં પણ ઉપલબ્ધ છે જેમાં અરિજીત પસાયત જે. એ ૨-૪૪ની બેંચો વતી વાત કરી હતી, એટલે કે (એ) નિર્મલ જીત કૌર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. (૨૦૦૪) ૭ SCC ૫૫૮ અને (બી) સુનિતા દેવી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૨૦૦૫) ૧ SCC ૬૦૮, અને (સી) અફ્રી ધરણ દાસ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ, (૨૦૦૫) ૪ SCC ૩૦૩, જ્યાં સમાન બેંચે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે કલમ ૪૩૭ હેઠળ જામીન અરજી દાખલ કરતી વખતે આરોપીએ કોર્ટમાં હાજર રહેવું પડતું હોવાથી, મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તેની શારીરિક હાજરી સમર્પણ સમાન છે. નિરંજન સિંઘના અભિપ્રાયને (નીચે ટાંકેલ ફકરો ૪૯ જુઓ) સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા વિરુદ્ધ દિનેશ કુમાર (૨૦૦૮) ૩ SCC ૨૨૨ માં અનુસરવામાં આવ્યો છે. અમે માત્ર એવી ઉત્કટ આશા રાખી શકીએ કે બારના સભ્યો એવા અનેક કેસો ટાંકવાનું ટાળશે જ્યારે તેમના હેતુઓ માટે

જે જરૂરી છે તે માત્ર પ્રચલિત દાખલા તરફ ધ્યાન દોરવાનું છે, જે હાથમાં રહેલા કેસમાં, અમે પુનરોચ્ચાર કરીએ છીએ કે નિરંજન સિંઘ છે." પૂર્વશરત અને પર ઇન્ક્યુરિયમનો નિયમ:

૧૪. સુપ્રીમ કોર્ટે ત્યારબાદ નિરંજન સિંઘ વિરુદ્ધ પ્રભાકર રાજારામ ખારોતે – AIR ૧૯૮૦ SC-૭૮૫ ના કેસમાં ખૂબ જ જાણીતા ચુકાદા પર વિચાર કર્યો. ફકરા-૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯ માં કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનો સંબંધિત છે અને અહીં ટાંકવામાં આવ્યા છે :

૧૬. હવે આપણે રશિમ રેખા થાતોઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા, (૨૦૧૨) ૫ SCC ૬૯૦ માં બે-જજની બેંચના નિર્ણય પર વિગતવાર ચર્ચા કરવી જોઈએ, તે કારણસર કે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હાઈકોર્ટના સિંગલ જજે એવી જાહેરાત કરી છે, જે શબ્દનો અમે ઇરાદાપૂર્વક ઉપયોગ કર્યો છે, કે નિરંજન સિંઘ 'પર ઇન્ક્યુરિયમ' છે. રશિમ રેખામાં ઉલ્લેખિત કેસોનો ક્રમ સ્પષ્ટ કરે છે કે નિરંજન સિંઘ પહેલાં માત્ર એક જ ચુકાદો છે, એટલે કે, બાલચંદ જૈન વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. (૧૯૭૬) ૪ SCC ૫૭૨, જે ગુરબક્ષ સિંઘ સિબિયામાં બંધારણીય બેંચના નિર્ણય સાથે, આંતરિક રીતે માત્ર આગોતરા જામીન સાથે સંકળાયેલ હતો. હાઈકોર્ટ

સહિતની તમામ અદાલતોને સુપ્રીમ કોર્ટનો ચુકાદો 'પર ઈન્ક્યુરિયમ' હોવાનું નિષ્કર્ષ કાઢવામાં અત્યંત સાવધ અને સાવચેત રહેવા માટે હિતાવહ ચેતવણી આપવી જરૂરી છે. વર્તમાન કેસમાં, વાદગ્રસ્ત હુકમમાં વિદ્વાન સિંગલ જજ રશિમ રેખા કયા સંદર્ભમાં નિરંજન સિંઘને 'પર ઈન્ક્યુરિયમ' માને છે તે જાણવાની તસ્દી લીધા વિના અને તેટલું જ મહત્વનું, કયા અગાઉના ચુકાદા માટે, સુપ્રીમ કોર્ટ રિપોર્ટ્સમાં ખોટી અને ચોક્કસપણે ગેરમાર્ગે દોરતી સંપાદકીય નોંધને આંધળું અનુસરતા જણાય છે. અગાઉના ચુકાદાને પછીના ચુકાદા માટે 'પર ઈન્ક્યુરિયમ' તરીકે જોઈ શકાય નહીં કારણ કે જો પછીનો ચુકાદો સંખ્યાત્મક રીતે વધુ મજબૂત હોય તો જ તે અગાઉના ચુકાદાને રદ કરી શકે છે. રશિમ રેખા કલમ ૪૩૮ હેઠળ આગોતરા જામીન સાથે સંકળાયેલ હતું અને સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૭ અને ૪૩૮ સાથે માત્ર આડકતરી રીતે સંકળાયેલ હતું, અને જ્યારે આ કેસોમાં જોવા મળતી વિચારણાઓ અને અવલોકનો 'ઓનિટર ડિક્ટા' શબ્દ દ્વારા મર્યાદિત ન હોઈ શકે, ત્યારે તેણે સીધા મુદ્દા પરના કોઈપણ ચુકાદાને સ્વીકારવો જ જોઈએ. આપણી સમક્ષ રહેલા તથ્યોમાં, નિરંજન સિંઘ એ

સંબંધિત દાખલો છે અને ગુરુત્વ સિંધ સિવિયા અથવા અન્ય કોઈ નિર્ણય નથી જ્યાં આગોતરા જામીનનો વ્યાપ અને મર્યાદા આ કોયડાના કેન્દ્રમાં હતી.

૧૭ તાજેતરમાં, દિનેશ કુમારમાં, આ કોયડા પર ફરીથી વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટે નિરંજન સિંધના સિદ્ધાંતને વળગી રહ્યો હતો (જેમ કે તે કરવા માટે બંધાયેલ હતું), એટલે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારે અને તેના નિર્દેશોને તાબે થાય ત્યારે તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ગણી શકાય. અમે વધુમાં ખેદપૂર્વક અવલોકન કરીએ છીએ કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો બોમ્બે હાઈકોર્ટની જ બે સમાન બેંચો દ્વારા કરવામાં આવેલા વિશ્લેષણથી વિરોધાભાસી છે, જે અપીલકર્તા વતી યોગ્ય રીતે ટાંકવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ બાલકૃષ્ણ ધોન્ડુ રાણી વિરુદ્ધ માણિક મોતીરામ જગતાપ ૨૦૦૫ (*Supp.*) *Bom C.R.(Cri)* ૨૭૦ તરીકે રિપોર્ટ થયેલ છે જેણે નિરંજન સિંધનો અમલ કર્યો હતો; બીજો એક અલગ સિંગલ બેંચ દ્વારા છે, જેણે પ્રથમનો યોગ્ય રીતે અમલ કર્યો હતો. સામાન્ય કાયદા પ્રણાલીમાં, પૂર્વશરતનો હેતુ કાયદામાં અનુમાનિતતા પ્રદાન કરવાનો છે, કમનસીબે વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં પ્રદર્શિત

ન્યાયિક અનુશાસનહીનતા તેને હરાવે છે. જો વિદ્વાન સિંગલ જજ જેમણે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો આપ્યો હતો તેઓ અનિવાર્યપણે ભિન્ન અભિપ્રાય ધરાવતા હતા અને તેમને તે અયોગ્ય લાગ્યું હતું, તો તેઓ જે કરી શક્યા હોત તે માત્ર મોટી બેંચની રચના કરવાના હેતુથી માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિને સંદર્ભ મોકલવાનું હતું; આ વિનંતીનો સ્વીકાર કરવો કે નહીં તે મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિના વિવેકબુદ્ધિમાં રહે છે. જો કે, હાથમાં રહેલા કેસમાં, આ માર્ગ પણ અપનાવી શકાયો ન હોત કારણ કે નિરંજન સિંઘ માત્ર સુપ્રીમ કોર્ટની સમાન બેંચોને જ નહીં પરંતુ ચોક્કસપણે ભારતની કોઈપણ હાઈકોર્ટની દરેક બેંચને બંધનકર્તા છે. 'પર ઇન્ક્વિરિયમ' હોવાને બદલે, નિરંજન સિંઘ 'સ્ટેરે ડિસિસિસ' (*stare decisis*) ના માળખામાં પરિવર્તિત થઈ ગયું છે, કારણ કે તે ચાલીસ વર્ષથી વધુ સમયની વિચારણા પછી ટકી રહ્યું છે, જે એવી સ્થિતિ તરફ દોરી જાય છે કે આ કોર્ટની મોટી બેંચોએ પણ તેના રેશિયોને ફરીથી બનાવવા માટે અચકાવું જોઈએ.

૧૮ લો કમિશનના ૨૦૩મા રિપોર્ટના "ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૪૩૮, જે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ

પ્રોસિજર (સુધારા) એક્ટ, ૨૦૦૫ દ્વારા સુધારવામાં આવી છે" શીર્ષકવાળા ભાગ પર ટૂંકમાં વિચાર કરવો પણ યોગ્ય રહેશે. જો કે, લો કમિશન મુખ્યત્વે આગોતરા જામીનના માપદંડો પર કેન્દ્રિત હતું, તેણે નિરંજન સિંઘ પર વિચાર કર્યો હતો, અને ત્યારબાદ, ફરિયાદ ૬.૩.૨૩ માં અવલોકન કર્યું હતું કે "જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ કોર્ટના કોઈપણ આદેશના પાલનમાં કોર્ટ સમક્ષ હાજર થાય છે અને કોર્ટના નિર્દેશો અથવા નિયંત્રણમાં પોતાની સમર્પણ સ્વીકારે છે, તેને નિયમિત જામીન આપી શકાય છે, કારણ કે તે પહેલાથી જ નિયંત્રણ હેઠળ છે. આવા કિસ્સામાં આગોતરા જામીન સંબંધિત જોગવાઈઓ આકર્ષી શકાશે નહીં". જામીન પર મુક્ત કરવા માટેની અરજીની અંતિમ સુનાવણી સમયે આગોતરા જામીન માંગતા અરજદારની હાજરી ફરજિયાત બનાવવા માટે સીઆરપીસી (સુધારા) એક્ટ, ૨૦૦૫ દ્વારા જોગવાઈઓમાં સુધારો પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવ્યો હતો. ઉક્ત સુધારાની હજુ સુધી સૂચના આપવામાં આવી નથી અને બે કારણોસર તેને સ્થગિત રાખવામાં આવ્યો છે. પ્રથમ, આ સુધારાને કારણે વકીલ બિરાદરો દ્વારા વ્યાપક આંદોલન કરવામાં આવ્યું હતું કારણ કે તે કોર્ટે આરોપીને

જામીન પર મુક્ત કરવાનો ઇનકાર કર્યો હોય તેવા કિસ્સામાં પોલીસને તરત જ આરોપીની ધરપકડ કરવા માટે સક્ષમ બનાવશે. બીજું, લો કમિશનના મતે, તે આગોતરા જામીનના હેતુને જ નિષ્ફળ બનાવશે. લો કમિશનનો નિષ્કર્ષ, ઉપર ટાકેલા શબ્દો જેવો જ છે કે: "જ્યારે અરજદાર કોર્ટના આદેશના પાલનમાં કોર્ટમાં હાજર થાય છે અને કોર્ટના નિર્દેશોને આધીન હોય છે, ત્યારે તેને કોર્ટની કસ્ટડીમાં ગણી શકાય અને આ આગોતરા જામીનની દાદને અર્થહીન બનાવી શકે છે". તે મુજબ, લો કમિશને સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૮ ની પેટા-કલમ (૧-બી) રદ કરવાની ભલામણ કરી છે.

૧૯ અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ તેમજ અમારી સમક્ષ નિરંજન સિંઘ વિરુદ્ધ પ્રભાકર રાજારામ ખારોતે (૧૯૮૦) ૨ SCC ૫૫૯ પર આધાર રાખ્યો હતો. વાદગ્રસ્ત હુકમની તપાસ દર્શાવે છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજ ખોટા અભિપ્રાયમાં હતા કે નિરંજન સિંઘ 'પર ઇન્ક્યુરિયમ' હતું, સંભવતઃ રશિમ રેખા થાતોઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા (૨૦૧૨) ૫ SCC ૬૯૦ ના પછીના ચુકાદાના રિપોર્ટિંગમાં સંપાદકીય ભૂલને કારણે. પછીના નિર્ણયમાં ન્યાયિક હુમલો સીઆરપીસી ની

કલમ ૪૩૮(૧) હેઠળ આગોતરા જમીન આપવાના ઈનકાર સામે હતો, છતાં તેને સબ ડિવિઝનલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવા અને ત્યારબાદ જમીન પર મુક્ત કરવા માટે સક્ષમ બનાવવામાં આવ્યો હતો. હાથમાં રહેલી અપીલમાં આ મુદ્દો કેન્દ્રમાં નથી; અમારી સમક્ષ રહેલા કોયડાનો મુખ્ય ભાગ સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૮ માં કસ્ટડીના ખ્યાલને આપવામાં આવતો અર્થ છે, અને રશિમ રેખાની ઝીણવટભરી તપાસ દર્શાવશે કે તે નિરંજન સિંઘને 'પર ઈન્ક્યુરિયમ' જાહેર કરવાનો ઈરાદો પણ ધરાવતું નથી. રણજીત સિંઘ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી. ની તપાસ પર કોઈપણ બાકી રહેલી શંકા દૂર થઈ જશે, જ્યાં અમારા આદરણીય ભાઈ દીપક મિશ્રાએ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે રશિમ રેખા માત્ર આગોતરા જમીન સાથે સંબંધિત હતું. વાદગ્રસ્ત હુકમે તેથી નિરંજન સિંઘ સાથે સંપૂર્ણ સુસંગત રહેવું પડ્યું હતું. એ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર છે કે સુનિતા દેવી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર (૨૦૦૫) ૧ SCC ૬૦૮ નો ફકરો ૧૪ નિરંજન સિંઘના ફકરા ૭ ને તેનો ઉદ્દેશ કર્યા વગર શબ્દશઃ ટાંકે છે. નિરંજન સિંઘમાં મુકદ્દમાનો ઇતિહાસ એવો છે કે સીઆરપીસી ની કલમ ૨૦૨ હેઠળ ખાનગી ફરિયાદના

અનુસંધાનમાં, સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આરોપીઓ વિરુદ્ધ બિન-જમીનપાત્ર વોરંટ જારી કરવામાં આવ્યા હતા, અને ત્યારબાદ તેમને જમીન આપવાનો ઇનકાર કરતી વખતે તેમને તે જ સમયે કસ્ટડીમાં લેવાનું ટાળ્યું હતું. તે ગાળા અથવા ગજગ્રાહ દરમિયાન, આરોપી સેશન્સ કોર્ટમાં ગયા જેણે તેમને અમુક શરતો પર જમીન આપ્યા જેમાં હાઈકોર્ટે હસ્તક્ષેપ કર્યો ન હતો. આ કોર્ટે, કિષ્ના અચ્ચર જે. દ્વારા બોલતા આ ફકરાઓમાં કાયદો સ્પષ્ટ કર્યો છે:

"ક. અહીં સામાવાળા ગુનાના આરોપી હતા પરંતુ કસ્ટડીમાં ન હતા, અરજદાર એવી દલીલ કરે છે કે તેથી કોઈ જમીન નહીં, કારણ કે જેલમાં હોવાની આ મૂળભૂત શરત પૂરી થતી નથી. આ રજૂઆત નીચેની અદાલતો દ્વારા યોગ્ય રીતે ફગાવી દેવામાં આવી છે. અમે સંમત છીએ કે, એક દ્રષ્ટિએ, કાયદાની બહારની વ્યક્તિ કાયદાના લાભ માટે પૂછી શકતી નથી અને જે ન્યાયથી ભાગી જાય છે તે ન્યાયનો દાવો કરી શકતી નથી. પરંતુ અહીં સ્થિતિ અલગ છે. આરોપી ફરાર ન હતો પરંતુ સેશન્સ જજ સમક્ષ હાજર થયો હતો અને સમર્પણ સ્વીકારી હતી. ન્યાયિક અધિકારક્ષેત્ર ત્યારે જ ઉદ્ભવે છે

જ્યારે વ્યક્તિઓ પહેલેથી જ કસ્ટડીમાં હોય અને મુક્ત થવા માટે કોર્ટની પ્રક્રિયા માંગતા હોય. અમે સંમત છીએ કે ગુનાનો આરોપી કોઈ પણ વ્યક્તિ કલમ ૪૩૯ સીઆરપીસી હેઠળ જામીન માટે કોર્ટમાં જઈ શકતો નથી સિવાય કે તે કસ્ટડીમાં હોય.

૭. સીઆરપીસી ની કલમ ૪૩૯ ના અર્થમાં વ્યક્તિ ક્યારે કસ્ટડીમાં હોય છે? જ્યારે તે દબાણ હેઠળ હોય કારણ કે તેને તપાસ એજન્સી અથવા અન્ય પોલીસ અથવા સંલગ્ન સત્તાધિકારી દ્વારા રાખવામાં આવ્યો હોય અથવા ન્યાયિક હુકમ દ્વારા રિમાન્ડ પર લેવામાં આવ્યા હોવાથી કોર્ટના નિયંત્રણ હેઠળ હોય, અથવા કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રમાં પોતાને રજૂ કર્યા હોય અને શારીરિક હાજરી દ્વારા તેના આદેશોને તાબે થયો હોય. તે વાસ્તવિક નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે કોઈ શાબ્દિક દક્ષતા કે પૂર્વશરતના પુષ્કળ પુરાવાઓની જરૂર નથી કે જે કોર્ટના નિયંત્રણ હેઠળ છે અથવા દમનકારી સત્તા ધરાવતા અધિકારીની શારીરિક પકડમાં છે તે કલમ ૪૩૯ ના હેતુ માટે કસ્ટડીમાં છે. આ શબ્દ સ્થિતિસ્થાપક અર્થ ધરાવે છે પરંતુ તેનો મુખ્ય અર્થ એ

છે કે કાયદાએ વ્યક્તિ પર નિયંત્રણ લીધું છે. કોર્ટમાં ક્યારેક સાંભળવા મળતી અનિશ્ચિત દલીલો અને છૂપા-છૂપીની ગૂંચવણો કે પોલીસે માણસને બિનસત્તાવાર કસ્ટડીમાં લીધો છે પરંતુ તેની ધરપકડ કરી નથી, તેની પૂછપરછ માટે અટકાયત કરી છે પરંતુ તેને ઔપચારિક કસ્ટડીમાં લીધો નથી અને અન્ય સમાન પરિભાષાકીય ક્ષિધાઓ કાયદાની સરળતામાંથી ગેરવાજબી છટકબારીઓ છે. આપણે અહીં આ શંકાસ્પદ પાસા પર લંબાવવાની જરૂર નથી કારણ કે અમને સંતોષ છે કે આરોપી સેશન્સ જજ સમક્ષ શારીરિક રીતે સમર્પણ પામ્યો હતો અને આમ જામીન આપવાનું અધિકારક્ષેત્ર ઉભું થયું હતું.

૮. કલમ ૪૩૯ ના સંદર્ભમાં, (અમે કલમ ૪૩૮ હેઠળના આગોતરા જામીન સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા નથી તે નોંધવું જોઈએ) કસ્ટડી એ શારીરિક નિયંત્રણ અથવા ઓછામાં ઓછી કોર્ટમાં આરોપીની શારીરિક હાજરી સાથે અધિકારક્ષેત્ર અને કોર્ટના આદેશોને તાબે થવું છે.

૯. તે માત્ર ત્યારે જ કસ્ટડીમાં હોઈ શકે એવું નથી જ્યારે પોલીસ તેની ધરપકડ કરે, તેને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરે

અને ન્યાયિક અથવા અન્ય કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ મેળવે.
જ્યારે તે કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારે અને તેના
નિર્દેશોને તાબે થાય ત્યારે તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ગણી
શકાય. વર્તમાન કેસમાં, પોલીસ અધિકારીઓએ
મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ જામીન માટે અરજી કરી હતી જેમણે
જામીનનો ઇનકાર કર્યો હતો અને તેમ છતાં આરોપીએ,
મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકાર્યા વિના, સેશન્સ
કોર્ટમાં જવા માટે સ્ટે માટેનો હુકમ મેળવ્યો હતો.
મેજિસ્ટ્રેટનો આ નિર્દેશ સંપૂર્ણપણે અનિયમિત હતો
અને કદાચ, આરોપી વ્યક્તિઓને સીઆરપીસી ની
કલમ ૪૩૯ ના સિદ્ધાંતને અવગણવા માટે સક્ષમ
બનાવ્યા હતા. અમે ગોંણ મેજિસ્ટ્રેસી દ્વારા ફરજિયાત
જોગવાઈઓ પ્રત્યે ઉદાસીન આવા માર્ગને ગંભીરતાથી
લીધો હોત પરંતુ એ હકીકતને કારણે કે વર્તમાન કેસમાં
આરોપીએ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારીને તેની
ભરપાઈ કરી હતી. આમ, સેશન્સ કોર્ટે જામીન અરજી
પર વિચાર કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર મેળવ્યું હતું. તે
જામીનનો ઇનકાર કરી શકતી હતી અને આરોપીને
કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લઈ શકતી હતી, પરંતુ, તેના

દ્વારા જણાવેલ સંજોગોમાં અને કારણોસર, જમીન આપવાની તરફેણમાં તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હતો. હાઈકોર્ટે જમીન આપવા માટેની શરતોમાં વધારો કર્યો હતો અને ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે આરોપી કોર્ટની કસ્ટડીમાં સમર્પણ પામ્યો હતો. તેથી, અમે આ આધારે હુકમ ઉથલાવવા માટે આગળ વધતા નથી. જો સંજોગો અલગ હોત તો અમે જમીન માટેનો હુકમ રદ કર્યો હોત. અમે સ્પષ્ટપણે જણાવી શકીએ છીએ કે જો અમે અમારી પોતાની રીતે હોત તો અમે જમીન આપ્યા ન હોત પરંતુ, અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ બેસીને, એવું નથી અનુભવતા કે આપણે નીચેની બે અદાલતો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલ વિવેકબુદ્ધિમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ." (અમારા દ્વારા ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

એ સમજાવવાની જરૂર નથી કે શ્રેષ્ઠ અદાલતનો નિર્ણય 'પર ઇન્ક્યુરિયમ' હોવાનું નિષ્કર્ષ કાઢવામાં હાઈકોર્ટોએ સૌથી વધુ સાવધ અને સાવચેત રહેવું જોઈએ. અને અહીં, પ્રત્યક્ષ રીતે ઉલ્લેખિત પૂર્વશરતોનો સંદર્ભ લેવાની અને વાંચવાની તસ્દી લીધા વિના, બેદરકાર અને ખોટી સંપાદકીય નોંધને આકસ્મિક રીતે સાચી સ્વીકારીને, સિંગલ જજે બરાબર તે જ

કર્ચુ છે. રશિમ રેખામાં વિચારવામાં આવેલા તમામ કેસો જેમાં ગુરબક્ષ સિંઘ સિબિયા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ (૧૯૮૦) ૨ SCC ૫૬૫ માં બંધારણીય બેંચના નિર્ણયનો સમાવેશ થાય છે, તે આગોતરા જામીન, એટલે કે કલમ ૪૩૮ ના માપદંડો અને પરિઘ પર કેન્દ્રિત હતા. અમે પુનરોચ્ચાર કરી શકીએ છીએ કે અપીલકર્તાની આગોતરા જામીન માટેની અરજ આ કોર્ટ દ્વારા પહેલેથી જ નકારવામાં આવી હતી, જેના કારણે તેની પાસે નિયમિત જામીન માટે અરજી કરવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નહોતો. આપણે આગળ વધીએ તે પહેલાં આપણે સિબિયાના ફક્ત ૧૯ નો નીચેનો ભાગ ટાંકીશું કારણ કે તે પ્રસ્તુત છે:—

"૧૯ ... આ ઉપરાંત, જો અને જ્યારે પ્રસંગ આવે, ત્યારે આ કોર્ટ દ્વારા સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિરુદ્ધ દેવમન ઉપાધ્યાયમાં જણાવેલ સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ કરીને જામીન પર મુક્ત થયેલ વ્યક્તિ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી માહિતીના અનુસંધાનમાં તથ્યોની શોધના સંદર્ભમાં એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૨૭ ના લાભનો દાવો કરવો ફરિયાદી પક્ષ માટે સંભવ હોઈ શકે છે કે જ્યારે કસ્ટડીમાં ન હોય તેવી વ્યક્તિ ગુનાની તપાસ કરતા પોલીસ અધિકારી પાસે જાય

છે અને તેની સામે મૂકવામાં આવનાર આરોપ સાથે સંબંધ
ધરાવતા તથ્યની શોધ તરફ દોરી જતી માહિતી આપવાની
ઓફર કરે છે, ત્યારે તેને યોગ્ય રીતે પોલીસ સમક્ષ સમર્પણ
સ્વીકારી હોવાનું માની શકાય છે. આ નિયમનો વ્યાપક
પાયો એ જણાવવામાં આવ્યો છે કે ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ
પ્રોસિજરની કલમ ૪૬ વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લેવામાં આવી છે
તેમ કહેતા પહેલા કોઈ ઔપચારિકતાની કલ્પના કરતી
નથી: વ્યક્તિ દ્વારા શબ્દ અથવા ક્રિયા દ્વારા કસ્ટડીમાં
સમર્પણ પૂરતી છે. સમાન કારણોસર, અમે એ વાત સાથે
સંમત થઈ શકતા નથી કે જો તપાસ એજન્સી દ્વારા કોડની
કલમ ૧૬૭(૨) હેઠળ ગુનેગારને પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ
આપવા માટે કાયદેસરનો કેસ બનાવવામાં આવ્યો હોય તો
આગોતરા જામીનનો ઇનકાર કરવો જોઈએ."

૧૫. એવું જણાય છે કે રાજ્ય વતી સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ ઉગ્રતાપૂર્વક રજૂઆત
કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદી પક્ષને કોડની કલમ ૧૬૭ હેઠળ પૂરી પાડવામાં
આવેલ પૂછપરછ માટે આરોપીને કસ્ટડીમાં લેવાની મુક્ત અને ન્યાયી તક મળવી
જોઈએ. એવું પણ ઉગ્રતાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે જો આરોપી
વ્યક્તિઓને હાઈકોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની પરવાનગી આપવામાં આવે,
તો તેનું પરિણામ વિનાશક આવશે કારણ કે આરોપી કસ્ટોડિયલ ઇન્ટરોગેશનથી

બચવા માટે સીધો જ કોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારશે અને કોર્ટ ત્યારબાદ તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેશે.

૧૬. રાજ્ય વતી રજૂ કરવામાં આવેલી આવી દલીલને નકારી કાઢતી વખતે, સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા-૨૩ માં સમાવિષ્ટ નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા છે.

"૨૩ રાજ્ય વતી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી પક્ષને સેક્શન ૧૬૭ સીઆરપીસી હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ પૂછપરછ માટે આરોપીને કસ્ટડીમાં લેવાની મુક્ત અને ન્યાયી તક મળવી જોઈએ. આ સત્તા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે છે અને હાઈકોર્ટ પાસે નથી, જે રિવિઝન અને અપીલની કોર્ટ છે; તેથી, સેક્શન ૪૮૨ સીઆરપીસી હેઠળ હાઈકોર્ટ ગૌણ કોર્ટ દ્વારા અધિકારક્ષેત્ર વગર પસાર કરાયેલા હુકમને માત્ર સુધારી કે ઠીક કરી શકે છે. વિદ્વાન રાજ્ય કાઉન્સેલ રજૂઆત કરે છે કે સેક્શન ૪૮૨ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગમાં હાઈકોર્ટ કસ્ટડીના સ્વરૂપને પોલીસ કસ્ટડીમાંથી ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અને તેનાથી ઉલટું બદલી શકે છે, પરંતુ કસ્ટડીમાં લેવાનો પ્રથમ રિમાન્ડ ઓર્ડર પસાર કરી શકતી નથી. તેથી, આરોપી માટે એકમાત્ર રસ્તો મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ હાજર થવાનો છે જેઓ સેક્શન ૧૬૭ સીઆરપીસી હેઠળ સશક્ત છે. ત્યારબાદ, મેજિસ્ટ્રેટ

પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડી માટે હુકમ કરી શકે છે અથવા તેને જામીન પર મુક્ત કરી શકે છે. રાજ્ય વતી એવો દાવો કરવામાં આવે છે કે જો આરોપી વ્યક્તિઓને હાઈકોર્ટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારવાની પરવાનગી આપવામાં આવે, તો તે તપાસ પર જો વિનાશક નહીં, તો ચોક્કસપણે હાનિકારક અસર કરવા સક્ષમ છે અને આરોપી વ્યક્તિઓ માટે મહિનાઓ સુધી તપાસ એજન્સીઓથી દૂર રહીને વ્યૂહરચના બનાવવા માટેના દ્વાર ખોલશે. દલીલ ચાલુ રહે છે કે આ રીતે રાષ્ટ્રની સુરક્ષા અથવા દેશના અર્થતંત્રને અસર કરતા અનેક સંવેદનશીલ કેસોમાં નાસી છૂટેલા આરોપીઓ કાયદાના આવા અર્થઘટનનો લાભ લેશે અને તપાસ અધિકારીની પકડમાંથી છટકી જશે. અમે ફરિયાદી અથવા માહિતી આપનારના વિદ્વાન પરિષ્ઠ કાઉન્સેલ દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલી દલીલોથી પ્રભાવિત નથી કારણ કે તે સ્વયંસ્પષ્ટ છે કે વ્યક્તિની સ્વતંત્રતામાં કોઈપણ ભંગ અથવા અતિક્રમણ માત્ર કાયદા દ્વારા જાણીતી કેટલીક સ્પષ્ટ, અસંદિગ્ધ પ્રક્રિયા દ્વારા જ શક્ય છે."

૧૭. જોકે રાજ્ય વતી રજૂ કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ફગાવી દેવામાં આવી હતી, તેમ છતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે તે બાબતને તે તબક્કે છોડી ન હતી પરંતુ વધુ સ્પષ્ટ

કર્ચુ હતું કે કોર્ટ સમક્ષ આરોપીની સમર્પણ પર તેની જામીન અરજી પર વિચાર કરતી વખતે પણ, હાઈકોર્ટ ન્યાયિક અથવા પોલીસ કસ્ટડી માટે યોગ્ય હુકમો પસાર કરવા માટે અસમર્થ નહીં હોય. હું ચુકાદાનો ફરો-૨૦ ટાંકું છું.

૨૦. આ વિશ્લેષણમાં, વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં આપવામાં આવેલો અભિપ્રાય ખોટો નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે હાઈકોર્ટ એવી અરજી પર અધિકારક્ષેત્રની સત્તાથી વંચિત છે જે પ્રથમ સમર્પણની દલીલ કરે છે અને ત્યારબાદ જામીન માટે અરજ કરે છે. હાઈકોર્ટ ઉપરછણી રીતે અપીલકર્તાને તેની કસ્ટડીમાં લઈ શકી હોત અને ત્યારબાદ જામીન માટેની અરજની તપાસ કરવા આગળ વધી શકી હોત; જો તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે જામીન પર મુક્ત કરવા માટે પૂરતા કારણો જાહેર કરવામાં આવ્યા નથી, તો ન્યાયિક અથવા પોલીસ કસ્ટડી માટે જરૂરી હુકમો કરી શકાયા હોત. ન્યાયાધીશ તેની ઉપર લાદવામાં આવતા કોઈપણ જાહેર દબાણથી મુક્ત રહીને તેની ગંભીર ફરજ નિભાવે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે.

૧૮. અંતિમ નિષ્કર્ષમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરો-૨૬ અને ૨૭ માં સમાવિષ્ટ નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે.

૨૬. નિષ્કર્ષમાં, તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન સિંગલ જજે એવું ઠરાવવામાં કાયદાની ભૂલ કરી છે કે તેઓ અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી અરજીના સંદર્ભમાં અધિકારક્ષેત્રથી વંચિત હતા. વૈચારિક રીતે, તેઓ કોર્ટની કસ્ટડીમાં સમર્પણ સ્વીકારવાની અરજને નકારી શક્યા હોત, જોકે અમે હાલમાં આ વિકલ્પનો ઉપયોગ કરવાના કોઈ કારણથી વાકેફ નથી. એકવાર સમર્પણની અરજ સ્વીકારવામાં આવે, પછી અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા સેક્શન ૪૩૯ સીઆરપીસી ના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કોર્ટની કસ્ટડીમાં આવશે. સેશન્સ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ, બંને જેઓ સેક્શન ૪૩૯ હેઠળ સમાન સત્તાઓનો ઉપયોગ કરે છે, તેમણે પછી મેટરના ગુણદોષમાં જઈને નક્કી કરવું પડશે કે અરજદાર/અપીલકર્તાએ જામીન પર મુક્ત થવા માટે પૂરતા કારણો અથવા આધારો દર્શાવ્યા છે કે કેમ.

૨૭. વાદગ્રસ્ત હુકમ તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સિંગલ જજે અપીલકર્તાની કોર્ટમાં સમર્પણ સ્વીકારવાની દલીલ પર વિચાર કરવો જોઈએ અને તે નિર્ણયને આધીન, વિદ્વાન સિંગલ જજે ત્યારબાદ અપીલકર્તાને જામીન

આપવા માટેની તેની દલીલ પર વિચાર કરવો જોઈએ.
અપીલકર્તાની બે અઠવાડિયા સુધી અથવા ઉક્ત અરજીના
અંતિમ નિકાલ સુધી, જે મોડું હોય ત્યાં સુધી ધરપકડ
કરવામાં આવશે નહીં. અમે અપેક્ષા રાખીએ છીએ કે વિદ્વાન
સિંગલ જજ જનતા અથવા મીડિયા તરફથી તેમના પર
લાદવામાં આવતા કોઈપણ દબાણથી અપ્રભાવિત રહેશે
કારણ કે આ દરેક ન્યાયાધીશ પર લાદવામાં આવેલી
મૂળભૂત અને ગંભીર ફરજ છે.

આમ, સુપ્રીમ કોર્ટે સ્થિતિ ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરી દીધી છે કે એકવાર
આરોપીની સમર્પણની અરજ સ્વીકારવામાં આવે, પછી આરોપી કોડની કલમ
૪૩૯ ના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કોર્ટની કસ્ટડીમાં આવશે અને ત્યારબાદ સેશન્સ કોર્ટ
તેમજ હાઈકોર્ટ જામીન અરજીના ગુણદોષ પર વિચાર કરવા માટે તેમની
સત્તાઓમાં સંપૂર્ણપણે સક્ષમ હશે.

૧૯. હાલના કેસમાં મને જે જણાય છે તે એ છે કે આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં
આવેલા હુકમના અનુસંધાનમાં સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા આરોપીની સમર્પણ
સ્વીકારવામાં આવ્યા પછી, વિદ્વાન સેશન્સ જજે અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા
વિશે થોડી કાળજી લેવી જોઈતી હતી. એવું જણાય છે કે આરોપીઓએ
૧૭/૧૦/૨૦૧૪ ના રોજ સમર્પણ સ્વીકારી હતી. તેમને સીધા જેલમાં
મોકલવામાં આવ્યા હતા. જામીન અરજી સાંભળવામાં આવી હતી અને તારીખ

૨૨/૧૦/૨૦૧૪ ના હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આ દરમિયાન ન તો પબ્લિક પ્રોસેક્યુટરે કે ન તો સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ પોલીસ રિમાન્ડ માંગવાના હેતુથી આરોપીની કસ્ટડી મેળવવા અંગે કાયદા અનુસાર કોઈ યોગ્ય પગલાં લેવાની તસ્દી લીધી ન હતી. તે માત્ર ૦૩/૧૧/૨૦૧૪ ના રોજ છે કે પોલીસે જેએમએફસી, ગાંધીનગર સમક્ષ રિમાન્ડ માટે અરજી કરી હતી, એ હકીકતથી અજાણ કે આરોપીઓની ધરપકડ કરવામાં આવી ન હતી અને તેમને કોડની કલમ ૧૬૭ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.

૨૦. સી.બી.આઈ. સ્પેશિયલ ઇન્વેસ્ટિગેશન સેલ-૧, ન્યુ દિલ્હી વિરુદ્ધ અનુપમ જે. કુલકર્ણી, AIR ૧૯૯૨ SC ૧૭૬૮: (૧૯૯૨ Cri LJ ૨૭૬૮) માં ધ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૬૭(૨) ની જોગવાઈઓ પર વિચાર કરતી વખતે, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું (AIR ના પાના ૨૭૭૯ પર) :-

"..... પ્રથમ પંદર દિવસના ગાળાની સમાપ્તિ પછી તપાસના ગાળા દરમિયાન વધુ રિમાન્ડ માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં જ હોઈ શકે છે. પ્રથમ પંદર દિવસની સમાપ્તિ પછી પોલીસ કસ્ટડીમાં કોઈ અટકાયત થઈ શકતી નથી, ભલે તેવા કેસમાં જ્યાં તે જ વ્યવહારમાંથી ઉદ્ભવતા કેટલાક વધુ ગંભીર અથવા અન્ય ગુનાઓ પછીના તબક્કે પ્રકાશમાં આવે જે તેના દ્વારા કરવામાં આવ્યા હોય. પરંતુ

આ પ્રતિબંધ લાગુ પડતો નથી જો તે જ ધરપકડ કરાયેલ આરોપી અન્ય વ્યવહારમાંથી ઉદ્ભવતા અલગ કેસમાં સંકળાયેલો હોય. ભલે તે કોઈ એક કેસની તપાસના સંબંધમાં ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હોય, પણ તેની અલગ કેસમાં સંડોવણી અંગે તેની ઔપચારિક ધરપકડ કરી શકાય છે અને તેને તે બીજા કેસની તપાસ સાથે સાંકળી શકાય છે અને મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૧૬૭(૨) અને પરંતુક હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ રીતે કાર્ય કરી શકે છે અને તેને પ્રથમ પંદર દિવસના ગાળા દરમિયાન ત્યાં જણાવ્યા મુજબની કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લઈ શકે છે અને ત્યારબાદ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ પરંતુક અનુસાર. જો નેવું દિવસ અથવા સાઠ દિવસના ગાળામાં તપાસ પૂર્ણ ન થાય, તો આરોપીને કલમ ૧૬૭(૨) ના પરંતુક હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ રીતે જમીન પર મુક્ત કરવો પડશે. નેવું દિવસ કે સાઠ દિવસના ગાળાની ગણતરી મેજિસ્ટ્રેટના હુકમ મુજબની અટકાયતની તારીખથી કરવાની રહેશે અને પોલીસ દ્વારા ધરપકડની તારીખથી નહીં. પરિણામે કલમ ૧૬૭(૨) માં ઉલ્લેખિત પ્રથમ પંદર દિવસના ગાળાની ગણતરી આવી અટકાયતની તારીખથી કરવાની રહેશે અને પ્રથમ પંદર

દિવસના ગાળાની સમાપ્તિ પછી તે માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં
હોવી જોઈએ."

૨૧. આમ, Cr. P.C. ની કલમ ૧૬૭ ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમય સમય પર આવી કસ્ટડીમાં, એટલે કે પોલીસ અથવા ન્યાયિક, આરોપીની અટકાયત માટે અધિકૃત કરી શકે છે પરંતુ આવી અટકાયતનો કુલ ગાળો પૂરામાં પંદર દિવસથી વધી શકે નહીં. એવા કિસ્સામાં જ્યાં આરોપીએ પૂછપરછ માટે પોલીસને ઉપલબ્ધ થયા વિના પણ સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારી હોય, મેજિસ્ટ્રેટ કુલ ૧૫ દિવસના ગાળા માટે પોલીસ કસ્ટડી આપવા સક્ષમ છે. Cr. P.C. ની કલમ ૧૬૭(૨) માં જે ભાષા અપનાવવામાં આવી છે અને ઉપર ટાંકેલા કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ચર્ચા મેજિસ્ટ્રેટને અટકાયતના ગાળા દરમિયાન વિરામ સાથે કુલ ૧૫ દિવસના ગાળા માટે પોલીસ કસ્ટડી આપવાના માર્ગમાં આવતી નથી. સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત વિરુદ્ધ પ્રમુખલાલ, ૧૯૭૫ Cri LJ ૩૨૪ માં, જે કિસ્સામાં આરોપી વ્યક્તિએ સ્વેચ્છાએ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં સમર્પણ સ્વીકારી હતી તેની સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, આ હાઈકોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું (પાના ૩૨૬ પર) :-

"તે સ્પષ્ટ છે કે કોઈપણ આરોપી વ્યક્તિ, જેણે સ્વેચ્છાએ
ન્યાયિક કસ્ટડીમાં સમર્પણ સ્વીકારી છે તેને પોલીસ દ્વારા
સંબંધિત મેજિસ્ટ્રેટ પાસે "મોકલી" શકાતો નથી. કોડની
કલમ ૬૧ અને ૧૬૭ ને સાથે વાંચવી જોઈએ અને જો તેમ

કરવામાં આવે, તો તે એકદમ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે કલમ
૧૬૭ એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડતી નથી કે જેમાં આરોપી
વ્યક્તિએ સ્વેચ્છાએ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં સમર્પણ સ્વીકારી
હોય અને તેને પોલીસ દ્વારા નજીકના જ્યુડિશિયલ
મેજિસ્ટ્રેટ પાસે "મોકલવામાં" આવ્યો ન હોય."

૨૨. સેશન્સ જજ સમક્ષ આરોપીની સમર્પણ બે પરિસ્થિતિમાં હોઈ શકે છે;

i) હાઈકોર્ટના હુકમો વિના; અને

ii) હાઈકોર્ટના હુકમો હેઠળ.

૨૩. પ્રથમ પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં આરોપી ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ હેઠળ અથવા
અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળના ગુના માટે સેશન્સ જજ સમક્ષ સમર્પણ સ્વીકારે
છે અને કોડની કલમ ૪૩૯ હેઠળ જામીન માટે અરજી દાખલ કરે છે અને જજ
પાસે કેસનો રેકૉર્ડ તેમની સમક્ષ હોતો નથી અને તે જ દિવસે તે મેળવી શકાતો
નથી અને પબ્લિક પ્રોસેક્યુટર પણ આ બાબતમાં કંઈ કહેવાની સ્થિતિમાં હોતા
નથી, તો સેશન્સ જજ દ્વારા અપનાવવામાં આવનાર એકમાત્ર યોગ્ય માર્ગ એ હશે
કે સમર્પણ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરવો અને તે વ્યક્તિને તે બાબતમાં
અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ પોતાની સમર્પણ સ્વીકારવા માટે કહેવું.

૨૪. બીજી તરફ, જો સેશન્સ જજ સમક્ષ પૂરતી સામગ્રી હોય જેના પર સમર્પણની બાબત તેમજ આરોપી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી જામીન અરજી પર વિચાર કરી શકાય, તો તેઓ વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લઈ શકે છે અને જામીન અરજીનો નિર્ણય કરી શકે છે. જામીન અરજી ફગાવી દેવામાં આવવાના સંજોગોમાં, સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરી શકાય તેવો એકમાત્ર યોગ્ય હુકમ એ છે કે તેને તે બાબતમાં અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવો.

૨૫. હું હવે બીજી પરિસ્થિતિ પર વિચાર કરી શકું છું જેમાં આરોપી હાલના કેસની જેમ હાઈકોર્ટના નિર્દેશો હેઠળ સેશન્સ જજ સમક્ષ પોતાની સમર્પણ સ્વીકારે છે. જ્યારે હાઈકોર્ટ દ્વારા આરોપીને સેશન્સ જજ સમક્ષ પોતાની સમર્પણ સ્વીકારવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે માની લેવામાં આવે છે કે હાઈકોર્ટે સામગ્રી પર વિચાર કર્યો છે અને તેને સંતોષ થયો હતો કે તે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ અથવા અન્ય કોઈપણ એક્ટ હેઠળ તપાસ હેઠળનો કેસ પેન્ડિંગ હતો. તે કિસ્સામાં, સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ વ્યક્તિ દ્વારા સમર્પણ કોઈપણ કારણ વગરની હોવાનું કહી શકાય નહીં. આવી સ્થિતિમાં, જો આરોપી સેશન્સ જજ સમક્ષ પોતાની સમર્પણ સ્વીકારે છે, તો સેશન્સ જજે કોઈપણ કારણ નોંધ્યા વિના તેની સમર્પણ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કરવો જોઈએ નહીં.

૨૬. જો આરોપી દ્વારા હાઈકોર્ટના હુકમો હેઠળ સમર્પણ કરવામાં આવે છે, પરંતુ પબ્લિક પ્રોસેક્યુટરને અગાઉથી નોટિસ આપ્યા વિના, અને સેશન્સ જજ પાસે તેની જામીન અરજી પર વિચાર કરવા માટે પૂરતી સામગ્રી નથી, તો સેશન્સ જજ દ્વારા જે યોગ્ય હુકમ પસાર કરવો જોઈએ તે તેની સમર્પણ સ્વીકારવાનો અને આરોપીને કસ્ટડીમાં લેવાનો અને તેની યોગ્ય કસ્ટડી અંગે યોગ્ય હુકમો પસાર કરવાના હેતુથી અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવાનો છે. સેશન્સ જજને મેજિસ્ટ્રેટ સાથે સરખાવી શકાય નહીં અને તેથી, તેઓ તેની પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ વિશે વિચાર કરી શકતા નથી. તે માત્ર મેજિસ્ટ્રેટ છે જે કોડની કલમ ૧૬૭ હેઠળ પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડનો હુકમ પસાર કરી શકે છે.

૨૭. જો સેશન્સ જજ પાસે હાઈકોર્ટના હુકમો હેઠળ સમર્પણ પામેલ વ્યક્તિની જામીન અરજી પર વિચાર કરવા માટે પૂરતી સામગ્રી હોય, તો તેઓ તે વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લીધા પછી તેની જામીન અરજી પર નિર્ણય લેવાથી વંચિત નથી. જો કે, જામીન અરજી ફગાવી દેવાના કિસ્સામાં, જે યોગ્ય હુકમ પસાર કરી શકાય છે તે વ્યક્તિને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવાનો છે, જેઓ બદલામાં તેની કસ્ટડી અંગે યોગ્ય હુકમ પસાર કરશે.

૨૮. હું એવા અભિપ્રાયનો છું કે જે સેશન્સ જજ સમક્ષ આરોપી સમર્પણ સ્વીકારે છે, તેમની જામીન અરજી સાંભળતી વખતે, જ્યારે ગુનો IPC હેઠળ હોય ત્યારે આરોપીને પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેવાની કોઈ સત્તા નથી, સિવાય કે તેવા કિસ્સાઓમાં જ્યાં સેશન્સ જજને કોઈપણ વિશેષ એક્ટ અથવા કાયદા હેઠળ

કાયદા દ્વારા સત્તા આપવામાં આવી હોય. મારો અભિપ્રાય મતાબર પેરીડા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા – AIR ૧૯૭૫ SC – ૧૪૬૫ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા સમર્થિત છે. મતાબર (ઉપર મુજબ) માં સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે કોર્ટમાં આરોપીને કોઈપણ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેવાની કોઈ સહજ સત્તા નથી સિવાય કે કાયદા દ્વારા સત્તા આપવામાં આવી હોય. સેશન્સ જજને આરોપીને પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેવાનો હુકમ પસાર કરવાની સત્તા આપવામાં આવી નથી. હું મતાબર (ઉપર મુજબ) માં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો લાભ સાથે ટાંકી શકું છું

૫. વોરંટ વગર ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિને પોલીસ અધિકારી દ્વારા ૨૪ કલાકથી વધુ સમય માટે અટકાયતમાં રાખી શકાય નહીં જે જૂના કોડની કલમ ૬૧ માં પૂરી પાડવામાં આવી છે. કલમ ૧૬૭ (૧) મુજબ જો ૨૪ કલાકના ગાળામાં તપાસ પૂર્ણ ન થઈ શકે અને જો આરોપ અથવા માહિતી સાધાર હોવાનું માનવા માટેના આધારો હોય તો પોલીસ અધિકારીએ આરોપીને નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવો જરૂરી છે. પેટા કલમ (૨) પૂરી પાડે છે:

"મેજિસ્ટ્રેટ કે જેમને આ કલમ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિને મોકલવામાં આવી છે, પછી ભલે તેમની પાસે કેસ ચલાવવાનું અધિકારક્ષેત્ર હોય કે ન હોય, તેઓ સમય

સમય પર મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયત માટે અધિકૃત કરી શકે છે, જે પૂરામાં પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવા ગાળા માટે હશે. જો તેમની પાસે કેસ ચલાવવાનું કે ટ્રાયલ માટે મોકલવાનું અધિકારક્ષેત્ર ન હોય, અને વધુ અટકાયત બિનજરૂરી લાગે, તો તેઓ આરોપીને તેવું અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવાનો હુકમ કરી શકે છે:"

મેજિસ્ટ્રેટ કે જેમને આરોપી મોકલવામાં આવ્યો હતો તેઓ તેને કલમ ૧૬૭ (૨) હેઠળ પૂરામાં ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા ગાળા માટે પોલીસ કસ્ટડી અથવા જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લઈ શકે છે. ભલે મેજિસ્ટ્રેટ પાસે કેસ ચલાવવાનું અધિકારક્ષેત્ર હોય પણ તેઓ જૂના કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) હેઠળ ૧૫ દિવસના ગાળાથી વધુ કોઈપણ કસ્ટડીમાં આરોપીને રિમાન્ડ પર લઈ શકતા નથી. એવી બીજી કોઈ કલમ નહોતી જે સ્પષ્ટ અથવા પ્રત્યક્ષ ભાષામાં તપાસ પેન્ડિંગ હોય ત્યારે અને ચાર્જશીટ રજૂ કરવા પર સંજ્ઞાન લેતા પહેલા ૧૫ દિવસના ગાળાથી વધુ મેજિસ્ટ્રેટ પર રિમાન્ડની આ સત્તા આપતી હોય. કલમ ૩૪૪, જોકે, મેજિસ્ટ્રેટને કોઈપણ વ્યાજબી કારણસર કોઈપણ પૂછપરછ

અથવા ટ્રાયલની શરૂઆત મુલતવી રાખવા માટે સક્ષમ બનાવતી હતી. જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ નું સ્પષ્ટીકરણ નીચે મુજબ હતું:

"જો આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા જન્માવવા માટે પૂરતા પુરાવા મળ્યા હોય, અને એવું લાગે કે રિમાન્ડ દ્વારા વધુ પુરાવા મેળવી શકાય છે, તો રિમાન્ડ માટે આ એક વ્યાજબી કારણ છે."

"વિવિધ હાઈકોર્ટોએ એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે કેસ ચલાવવાનું અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૩૪૪ હેઠળની સત્તાના ઉપયોગમાં તપાસ પેન્ડિંગ હોય ત્યારે સમય સમય પર આરોપીને જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લઈ શકે છે; એટલે કે, ધ સુપરિન્ટેન્ડન્ટ એન્ડ રિમેમ્બ્રન્સર ઓફ લીગલ અફેર્સ, ગવર્નમેન્ટ ઓફ વેસ્ટ બંગાળ વિરુદ્ધ બિધિન્દ્ર કુમાર રોય, *AIR ૧૯૪૯ Cal ૧૪૩* = (૫૦ *Cri LJ* ૨૩૧); ચંદ્રદીપ દુબે વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ, ૧૯૫૫ *BLJR* ૩૨૩; દુખી વિરુદ્ધ સ્ટેટ. *AIR ૧૯૫૫ All ૫૨૧* = (૧૯૫૫ *Cri LJ* ૧૩૦૫); શ્રીલાલ નંદરામ વિરુદ્ધ આર. આર. અગ્રવાલ, *AIR ૧૯૬૦ Madh Pra ૧૩૫* (૧૯૬૦ *Cri LJ* ૬૦૮) અને સ્ટેટ ઓફ કેરળ વિરુદ્ધ માધવન કુટ્ટન,

AIR ૧૯૬૪ Ker ૨૩૨ = (૧૯૬૪-૨ Cri LJ ૩૦૦).

ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ દ્વારા અર્તાત્રિણ મહાસુઆરા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા (*AIR ૧૯૫૬ Orissa ૧૨૯ = (૧૯૫૬ Cri LJ ૯૦૯)*) ના કેસમાં વિરુદ્ધ અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હતો. અહીં એ ભારપૂર્વક જણાવવું જોઈએ કે કોર્ટ પાસે આરોપીને કોઈપણ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેવાની કોઈ સહજ સત્તા હશે નહીં સિવાય કે કાયદા દ્વારા સત્તા આપવામાં આવી હોય. અપીલ હેઠળના હુકમમાં હાઈકોર્ટ જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ ના સંદર્ભ વિના, એવી ધારણા કરી હોય તેમ જણાય છે કે આવી સત્તા અસ્તિત્વમાં છે. તે સાચું નથી.

૬. હાઈકોર્ટની બહુમતી દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયને પુષ્ટિ આપતા અને ઉપર ઉલ્લેખિત કેસમાં ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા અભિપ્રાયને રદ કરતા આ કોર્ટના બે નિર્ણયો છે. એ. લક્ષ્મણરાવ વિરુદ્ધ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, ફર્સ્ટ ક્લાસ પારિવતિપુરમ (૧૯૭૦) ૩ *SCC* ૫૦૧ = (*AIR ૧૯૭૧ SC ૧૮૬ = ૧૯૭૧ Cri LJ ૨૫૩*) માં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જૂના કોડના પ્રકરણ ૨૪ માં આવતી કલમ ૩૪૪ જે પૂછપરછ અને ટ્રાયલ અંગેની

સામાન્ય જોગવાઈઓ ધરાવે છે તેવા કેસમાં લાગુ થઈ શકે નહીં જે માત્ર તપાસ અને પુરાવા એકત્રિત કરવાના તબક્કે હોય. દુઆ જે. એ આ કોર્ટ વતી ચુકાદો આપતા પાના ૫૦૬ પર દલીલને ફગાવી દીધી હતી. (SCC ના) = (AIR ના પાના ૧૯૧ પર):

"આ દલીલ અમને પેટા-કલમ (૧-એ) અને સ્પષ્ટીકરણ બંનેની પ્રત્યક્ષ ભાષા દ્વારા નકારાત્મક જણાય છે. પેટા-કલમ (૧-એ) હેઠળ પૂછપરછ કે ટ્રાયલની શરૂઆત પણ મુલતવી રાખી શકાય છે. આ સ્પષ્ટપણે પૂછપરછની શરૂઆત પહેલાના તબક્કાનો સંદર્ભ આપે છે તેમ જણાય છે. સ્પષ્ટીકરણ કોઈ શંકા વગર સ્પષ્ટ કરે છે કે પેટા-કલમ (૧-એ) માં ઉદ્દેશિત વ્યાજબી કારણમાં રિમાન્ડ મેળવીને તપાસ દરમિયાન વધુ પુરાવા મેળવવાની સંભાવનાનો સમાવેશ થાય છે. કલમ ૩૪૪ ની ભાષા અસંદિગ્ધ અને સ્પષ્ટ છે અને તે હકીકત કે આ કલમ પ્રકરણ ૨૪ માં આવે છે જે પૂછપરછ અને ટ્રાયલ અંગેની સામાન્ય જોગવાઈઓ ધરાવે છે તે ખોટા અર્થઘટનને વાજબી ઠેરવતી નથી."

"ગૌરી શંકર ઝા વિરુદ્ધ ધ સ્ટેટ ઓફ બિહાર, (૧૯૭૨) ૧ SCC ૫૬૪ (AIR ૧૯૭૨ SC ૭૧૧ = ૧૯૭૨ Cri LJ

૫૦૫) માં શેલત જે. એ કોર્ટ વતી ચુકાદો આપતા પાના ૫૬૯ પર કહ્યું છે (SCC ના) (AIR ના પાના ૭૧૫ પર):

"સેક્શન ૧૬૭ હેઠળ આવતા કેસોમાં મેજિસ્ટ્રેટ નિઃશંકપણે પૂરામાં વધુમાં વધુ પંદર દિવસના ગાળા માટે કસ્ટડીનો હુકમ કરી શકે છે અને આવી કસ્ટડી કાં તો પોલીસ અથવા જેલ કસ્ટડી હોઈ શકે છે. બીજી તરફ, કલમ ૩૪૪ પ્રકરણ XXIV માં આવે છે જે પૂછપરછ અને ટ્રાયલ સાથે સંબંધિત છે. વધુમાં, તે જે કસ્ટડીની વાત કરે છે તે સેક્શન ૧૬૭ ની જેમ મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડી નથી, પરંતુ માત્ર જેલ કસ્ટડી છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે એકવાર પૂછપરછ કે ટ્રાયલ શરૂ થઈ જાય પછી આરોપીને પોલીસના પ્રભાવ હેઠળ રહેવા દેવો યોગ્ય નથી. આ કલમ હેઠળ, મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિને એક સમયે પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવા ગાળા માટે કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લઈ શકે છે, જો કે એવા પુરાવા એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હોય કે જે આરોપી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા જન્માવે અને એવું લાગે કે રિમાન્ડ આપીને વધુ પુરાવા મેળવી શકાય છે."

વિદ્વાન ૪૪ પાના ૫૭૦ પર વધુમાં કહે છે (SCC ના) –
(AIR ના પાના ૭૧૬ પર):

"કલમ ૩૪૪ પૂછપરછ અને ટ્રાયલ સાથે સંબંધિત પ્રકરણમાં આવે છે તે હકીકતનો અર્થ એ નથી કે તે એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડતી નથી કે જેમાં તપાસ અને પુરાવા એકત્રિત કરવાની પ્રક્રિયા હજુ ચાલુ હોય."

૭. આમ એ જોઈ શકાય છે કે જૂના કોડ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટને કલમ ૩૪૪ હેઠળ આરોપીને જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર લેવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી કારણ કે તે કલમ એવા કિસ્સાઓમાં પણ લાગુ પડતી હતી જેમાં તપાસ અને પુરાવા એકત્રિત કરવાની પ્રક્રિયા ચાલુ હોય. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તપાસ અને પુરાવા એકત્રિત કરવાની પ્રક્રિયા દરમિયાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા રિમાન્ડની સત્તા તે પ્રક્રિયાનો અભિન્ન ભાગ હતો. જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે તપાસ અને વધુ પુરાવા એકત્રિત કરવામાં મદદ કરવા માટે આ સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો હતો.

૮. ચાલો હવે નવા કોડ હેઠળ કાયદાની સ્થિતિ તપાસીએ. પોર્ટ વગર ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિને કોઈપણ પોલીસ અધિકારી ૨૪ કલાકથી વધુ સમય માટે કસ્ટડીમાં રાખી શકતા નથી જે સેક્શન ૫૭ માં ઉલ્લેખિત છે જે જૂના કોડની કલમ ૬૧ ને અનુરૂપ છે. પ્રકરણ XII માં આવતી કલમ

૧૬૭ જે "પોલીસને માહિતી અને તેમની તપાસ કરવાની સત્તાઓ" શીર્ષક ધરાવે છે - જે જૂના કોડના પ્રકરણ XIV જેવું જ છે - તેમાં કેટલાક ગંભીર ફેરફારો કરવામાં આવ્યા છે. જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ ને અનુરૂપ નવા કોડની કલમ ૩૦૯ ના સંબંધમાં સમાન સ્થિતિ છે. આરોપીને નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવાની જોગવાઈ જાળવી રાખીને (અલબત્ત, નવા કોડ હેઠળ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ પાસે), અને મેજિસ્ટ્રેટને આરોપીને પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવા ગાળા માટે પોલીસ અથવા ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ આપવા માટે અધિકૃત કરતી વખતે, પરંતુક (એ) આ શબ્દોમાં ઉમેરવામાં આવ્યો છે:

"પરંતુ-

(એ) મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિની અટકાયત માટે, પોલીસની કસ્ટડી સિવાય, પંદર દિવસના ગાળાથી વધુ સમય માટે અધિકૃત કરી શકે છે જો તેમને સંતોષ હોય કે તેમ કરવા માટે પર્યાપ્ત આધારો અસ્તિત્વ ધરાવે છે, પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આ કલમ હેઠળ કુલ સાઠ દિવસથી વધુ ગાળા માટે આરોપી વ્યક્તિની કસ્ટડીમાં અટકાયત માટે અધિકૃત કરશે નહીં અને ઉક્ત સાઠ દિવસના ગાળાની

સમાપ્તિ પર, આરોપી વ્યક્તિ જો જામીન આપવા તૈયાર હોય અને આપે તો તેને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે; અને આ કલમ હેઠળ જામીન પર મુક્ત કરાયેલ દરેક વ્યક્તિ તે પ્રકરણના હેતુઓ માટે પ્રકરણ XXXVIII ની જોગવાઈઓ હેઠળ મુક્ત કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે;"

પરંતુકમાં "મેજિસ્ટ્રેટ" અભિવ્યક્તિનો અર્થ કેસ ચલાવવાનું અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ થશે.

સેક્શન ૩૦૯ (૨) દર્શાવે છે કે:

"જો કોર્ટ, ગુનાની નોંધ લીધા પછી, અથવા ટ્રાયલ શરૂ થયા પછી, પૂછપરછ અથવા ટ્રાયલની શરૂઆત મુલતવી રાખવી અથવા મોકૂફ રાખવી જરૂરી અથવા સલાહભર્યું જણાશે, તો તે સમયાંતરે, નોંધવામાં આવનારા કારણોસર, તેને યોગ્ય લાગે તેવા નિયમો પર, તે વ્યાજબી લાગે તેટલા સમય માટે તેને મુલતવી અથવા મોકૂફ રાખી શકે છે અને જો આરોપી કસ્ટડીમાં હોય તો વોરંટ દ્વારા તેને રિમાન્ડ પર મોકલી શકે છે:"

જોકે જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ ના પેટા-કલમ (૧A) માં આવતો 'વ્યાજબી કારણ' શબ્દ નવા કોડની કલમ ૩૦૯

માં ક્યાંય જોવા મળતો નથી, તેમ છતાં જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ ની સમજૂતીને સમાન ભાષામાં કલમ ૩૦૯ માં સમજૂતી ૧ તરીકે જાળવી રાખવામાં આવી છે. નવા કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) ના પરંતુક (એ) અને કલમ ૩૦૯ માં ઘડવામાં આવેલ કાયદો માત્ર અગાઉના કિસ્સા માટે તપાસ બાકી હોય તે દરમિયાન જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડની સત્તા આપે છે અને પછીની કલમ હેઠળ નહીં. કલમ ૩૦૯ (૨) ત્યારે જ આકર્ષાય છે જ્યારે ગુનાની નોંધ લેવામાં આવી હોય અથવા ટ્રાયલની શરૂઆત આગળ વધી હોય. આવી સ્થિતિમાં કલમ ૩૦૯ માં સમજૂતી-૧ નો હેતુ શું છે તે બહુ સ્પષ્ટ નથી. પરંતુ વિધાનસભાનો પરંતુક (એ) માં આદેશ એ છે કે જો આરોપી વ્યક્તિ જામીન આપવા તૈયાર હોય અને જામીન રજૂ કરે તો તેને જામીન પર મુક્ત કરવો જ પડશે અને તપાસ હજુ ચાલુ હોવા છતાં તેને ૬૦ દિવસના સમયગાળાથી વધુ સમય માટે અટકાયતમાં રાખી શકાય નહીં. ગુનાહિત કાવતરું- હત્યાઓ, ધાડ, આંતરરાજ્ય ગેંગ દ્વારા લૂંટ અથવા તેના જેવા ગંભીર ગુનાઓમાં, આપણા દેશના વિવિધ ભાગોમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી પરિસ્થિતિઓમાં, પોલીસ માટે ૬૦ દિવસના સમયગાળામાં

તપાસ પૂર્ણ કરવી શક્ય ન પાડા હોય. છતાં વિધાનસભાનો ઇરાદો કોર્ટને કોઈ વિવેકબુદ્ધિ ન આપવાનો અને આરોપીને જમીન પર મુક્ત કરવાનું તેના માટે ફરજિયાત બનાવવાનો જાણાય છે. અલબત્ત, પરંતુક (એ) માં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કલમ ૧૬૭ હેઠળ જમીન પર મુક્ત કરાયેલ આરોપીને ચેપ્ટર XXXIII ની જોગવાઈઓ હેઠળ અને તે ચેપ્ટરના હેતુઓ માટે તે રીતે મુક્ત કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે. તે તેને જમીન પર મુક્ત કરતી કોર્ટને, જો તેમ કરવું જરૂરી જાણાય તો, તે વ્યક્તિને ધરપકડ કરવા અને ચેપ્ટર XXXIII માં આવતી કલમ ૪૩૭ ની પેટા-કલમ (૫) માં જોગવાઈ મુજબ કર્ટડીમાં સોંપવા માટે નિર્દેશ આપવાની સત્તા આપી શકે છે. એ પણ સ્પષ્ટ છે કે સંજ્ઞાન લીધા પછી રિમાન્ડની સત્તાનો ઉપયોગ નવા કોડની કલમ ૩૦૯ હેઠળ કરવાનો હોય છે. પરંતુ જો ૬૦ દિવસના સમયગાળામાં તપાસ પૂર્ણ કરવી શક્ય ન હોય, તો ગંભીર અને ભયાનક પ્રકારના ગુનાઓમાં પણ આરોપી જમીન પર મુક્ત થવા માટે હકદાર બનશે. આવો કાયદો "ગુનેગારો માટે સ્વર્ગ" હોઈ શકે છે, પરંતુ નિશ્ચિતપણે તે

એવું નહીં હોય, જેવું ક્યારેક માનવામાં આવે છે, કોર્ટના કારણે. તે વિધાનસભાના આદેશ હેઠળ હશે,

૯. પરંતુ હાલના કેસમાં પ્રશ્ન એ છે કે નવા કોડના અમલમાં આવ્યા પહેલા શરૂ થયેલી તપાસ બાકી હોય તે દરમિયાન શું અપીલકર્તાઓ તે કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) ના પરંતુક (એ) નો ઉપયોગ કરી શકે છે અને જ્યારે તેઓ જામીન આપવા તૈયાર હોય ત્યારે અધિકાર તરીકે જામીન પર મુક્ત થવાનો દાવો કરી શકે છે. આ પ્રશ્નનો જવાબ નવા કોડની કલમ ૧૬૭ અને ૪૮૪ ના અર્થઘટન પર આધારિત છે. કલમ ૪૨૮ ના શબ્દોથી વિપરીત, કલમ ૧૬૭ (૧) ની ભાષા, જે પેટા-કલમ (૨) ને પણ સંચાલિત કરશે, તે "જ્યારે પણ કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે છે" એવી છે, જે સૂચવે છે કે આ કલમ ત્યારે આકર્ષિત થશે જ્યારે એક્ટના અમલમાં આવ્યા પછી ધરપકડ કરવામાં આવે. જ્યારે કલમ ૪૨૬ માં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ "જ્યાં એક આરોપી વ્યક્તિને, દોષિત ઠર્યા પછી, સજા કરવામાં આવી હોય..." છે. આવા શબ્દસમૂહનું અર્થઘટન કરતા મિસ્ટર બુચર પિયર આન્દ્રે વિરુદ્ધ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ, સેન્ટ્રલ જેલ, તિહાર, નવી દિલ્હી AIR ૧૯૭૫ SC ૧૬૪ = (૧૯૭૫ Cri LJ ૧૮૨)

ના કેસમાં આ કોર્ટનો ચુકાદો આપતા ભગવતી, ન્યાયમૂર્તિ
એ પાના નં. ૧૬૬ (AIR ના) = (Cri LJ ના પાના નં.
૧૮૪ પર):

"આ કલમ, તેની ભાષાના સાદા કુદરતી અર્થઘટન પર,
તેની ઉપયોગિતા માટે એક એવી તથ્યલક્ષી પરિસ્થિતિ ધારે
છે જે "જ્યાં એક આરોપી વ્યક્તિને દોષિત ઠર્યા પછી, અમુક
મુદત માટે જેલની સજા કરવામાં આવી હોય" તેવા ખંડ દ્વારા
વર્ણવવામાં આવી છે. આ ખંડમાં એવું કંઈ નથી જે
સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક ગર્ભિતાર્થ દ્વારા એવું સૂચવે કે
દોષસિદ્ધિ અને સજા નવા કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરના
અમલમાં આવ્યા પછી જ હોવી જોઈએ."

જોકે અમે ઉમેરવા માંગીએ છીએ કે કલમ ૧૬૭ (૧) માં
આપતા "ધરપકડ કરવામાં આવે છે" શબ્દસમૂહ હોવા
છતાં, કારણ કે નવા કોડની કલમ ૪૮૪ ની પેટા-કલમ
(૧) દ્વારા જૂના કોડને રદ કરવામાં આવ્યો છે, જો પેટા-
કલમ (૨) માં પૂરી પાડવામાં આવેલ બચાવ કામગીરી
હાલના કેસમાં અમે જે પરિસ્થિતિ સાથે સંબંધિત છીએ તેને
લાગુ ન પડી હોત તો આ જોગવાઈ વધુ જોરદાર રીતે લાગુ

થઈ હોત. અમારા મતે કલમ ૪૮૪ ની પેટા-કલમ (૨) નો ખંડ (એ) લાગુ પડે છે. તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"આવા રદબાતલ હોવા છતાં,

(એ) જો આ કોડ અમલમાં આવે તે તારીખના તુરંત પહેલા, કોઈ અપીલ, અરજી, ટ્રાયલ, પૂછપરછ અથવા તપાસ બાકી હોય, તો આવી અપીલ, અરજી, ટ્રાયલ પૂછપરછ અથવા તપાસનો નિકાલ, ચાલુ રાખવા, હોલ્ડ કરવા અથવા કરવા જોઈએ, જે પણ કિસ્સો હોય, ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર ૧૮૯૮ (જે હવે પછી જૂના કોડ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની જોગવાઈઓ અનુસાર જે તે શરૂઆતના તુરંત પહેલા અમલમાં હતી, જાણે કે આ કોડ અમલમાં આવ્યો ન હોય:"

૧ લી એપ્રિલ, ૧૯૭૪ ના રોજ તુરંત પહેલા આ કેસની તપાસ બાકી હતી. તેથી સેવિંગ કલોઝ (એ) એવો આદેશ આપે છે કે ઉક્ત તપાસ જૂના કોડની જોગવાઈઓ અનુસાર ચાલુ રાખવી અથવા કરવી જોઈએ. તેથી, તપાસ કરી રહેલા પોલીસ અધિકારીએ તેને જૂના કોડના ચેપ્ટર XIV અનુસાર ચાલુ રાખવી અને પૂર્ણ કરવી પડશે. તે કોડની કલમ ૧૬૭

મેજિસ્ટ્રેટને તપાસ બાકી હોય તે દરમિયાન અપીલકર્તાઓને જેલ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પર મોકલવા માટે સક્ષમ બનાવી શકતી નથી. પોલીસ કલમ ૩૪૪ હેઠળ રિમાન્ડની સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે કોર્ટની મદદ માંગી શકે છે, કોર્ટના ધ્યાન પર લાવી શકે છે કે અપીલકર્તાઓએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા પેદા કરવા માટે પૂરતા પુરાવા મેળવવામાં આવ્યા છે અને જ્યાં સુધી રિમાન્ડનો હુકમ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વધુ પુરાવા મેળવવામાં અવરોધ આવશે. જેમ અમે ઉપર કહ્યું છે તેમ, તપાસ કરનાર અધિકારી દ્વારા જૂના કોડની કલમ ૩૪૪ હેઠળ કોર્ટની સત્તાનો ઉપયોગ કરવો એ તપાસની પ્રક્રિયાનો એક ભાગ હશે જે જૂના કોડ અનુસાર ચાલુ રાખવાની અને કરવાની છે. તેમ હોવાથી, અમે ઠરાવીએ છીએ કે આ કેસમાં અપીલકર્તાઓ નવા કોડની કલમ ૧૬૭ ના પરંતુક (એ) હેઠળ મુક્ત થવાનો દાવો કરી શકતા નથી."

૨૯. મારા મતે સંદીપ કુમાર (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનું અવલોકન જે ઉપર ટાંકવામાં આવેલ પેરા-૨૦ માં સમાવિષ્ટ છે તેને ઉપરોક્ત સમજાવ્યા મુજબના સંદર્ભમાં સમજવું જોઈએ.

૩૦. હું એવા મતે છું કે ૨૨/૧૦/૨૦૧૪ ના રોજ, જ્યારે વિદ્વાન સેશન્સ જજે બે આરોપીઓ દ્વારા ગુણદોષ પર ફાઈલ કરવામાં આવેલ જામીન અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી, ત્યારે તે સમયે, કોર્ટે બંને આરોપીઓને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવા જોઈતા હતા, જે બદલામાં તેમની કસ્ટડી અંગે યોગ્ય હુકમ પસાર કરી શક્યા હોત. પુનરાવર્તનના ભોગે પણ મને સ્પષ્ટ કરવા દો કે આરોપીની જામીન અરજી સાંભળતા સેશન્સ જજ પાસે આરોપીને પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ કરવાની કોઈ સત્તા નથી. ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની યોજનામાં માત્ર બે પ્રકારની કસ્ટડી છે (i) જ્યુડિશિયલ કસ્ટડી અને (ii) પોલીસ કસ્ટડી.

૩૧. જામીન અરજીઓ નામંજૂર થયા પછી શા માટે કોઈ યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા તે અંગે રાજ્યના અંતે કોઈ સંતોષકારક ખુલાસો નથી. વિદ્વાન જે.એમ.એફ.સી., ગાંધીનગર સમક્ષ રિમાન્ડ માટેની અરજી દાખલ કરવા માટે તપાસ અધિકારીએ શા માટે બાર જેટલા દિવસો સુધી રાહ જોઈ તેનો કોઈ ખુલાસો નથી. રાજ્યએ સેશન્સ જજ સમક્ષ એવી અરજ કરવી જોઈતી હતી કે જે અર્થમાં જામીન અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી છે, આરોપીઓને અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ પાસે મોકલવામાં આવે.

૩૨. મેં સાચી પ્રક્રિયા સમજાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, જે અપનાવવી જોઈતી હતી, પરંતુ તે જ સમયે, મુખ્ય પ્રશ્ન જે હવે મારી વિચારણા માટે આવે છે તે અરજદારોને આપી શકાય તેવી રાહત અંગેનો છે. આરોપીઓ ૧૭/૧૦/૨૦૧૪ થી જેલમાં

છે. આજની તારીખે પણ તેઓ જેલમાં છે. તેઓ જ્યુડિશિયલ કસ્ટડીમાં કહી શકાય. આ તબક્કે, એમ કહેવું કે શરણાગતિ ગેરકાયદેસર હતી અને તેથી, વિદ્વાન સેશન્સ જજ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર ક્વાયટ પણ ગેરકાયદેસર જાહેર કરવી જોઈએ, તે ખૂબ જ અતાર્કિક ગણાશે. તે એક પ્રસ્થાપિત કાયદો છે કે કોર્ટની ભૂલના કારણે કોઈ પણ વ્યક્તિએ ભોગવવું જોઈએ નહીં. જામીન અરજીઓ, આજની તારીખે, આ કોર્ટની કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચ સમક્ષ પેન્ડિંગ છે અને તે તેના પોતાના ગુણદોષ પર ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે. જ્યાં સુધી કસ્ટોડિયલ પૂછપરછના હેતુ માટે આરોપીઓને તેમની કસ્ટડીમાં લેવાના પોલીસના દાવાનો સંબંધ છે, જો કાયદામાં અનુમતિ હોય તો, યોગ્ય કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેઓ સ્વતંત્ર રહેશે.

૩૩. હું કહી શકું કે કોર્ટ, પછી તે મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટ હોય કે સેશન્સ જજની કોર્ટ હોય જેની સમક્ષ પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ અંગેની જોગવાઈને અટકાવવા માટે આરોપી હાજર થાય છે, ત્યાં કોર્ટે શરણાગતિને શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકની શરણાગતિ તરીકે સ્વીકારવામાં ખૂબ જ સાવધ રહેવું જોઈએ, અને પ્રથમ તબક્કે, કોર્ટે આવી વ્યક્તિના શરણાગતિના ઈરાદા અંગે તપાસ સાથે સંકળાયેલી સંબંધિત પોલીસને જાણ કરવી જોઈએ. જો તેમ કરવામાં આવે તો પોલીસની મુશ્કેલી ચોક્કસપણે પૂરી થશે. રિપોર્ટના ફકરા ૨૦ માં સમાવિષ્ટ સંદીપકુમાર બાફના (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને હું આપું કહી રહ્યો છું.

૩૪. ઉપરોક્ત અવલોકનો સાથે, બંને અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૩૫. સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપિલિકેશન નં.૩૬૪૨/૧૩ માં ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં.૧૭૩૭૪/૧૪:

મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન અહીં પ્રથમ માહિતી આપનાર દ્વારા નીચેની અરજો સાથે ફાઇલ કરવામાં આવી છે:

(એ) આ અરજી મંજૂર કરવા મહેરબાની કરશો.

(બી) આપ નામદાર મહેરબાની કરીને ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગર રેન્જને અડાલજ પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે નોંધાયેલ એમ.કેસ નં.૧/૨૦૧૩ માંથી ઉદ્ભવતી તપાસનું નિરીક્ષણ અને દેખરેખ કરવા અને તપાસ પૂર્ણ કરવા અને નિયત સમયમાં અંતિમ અહેવાલ/ચાર્જશીટ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

વૈકલ્પિક રીતે:

(સી) આપ નામદાર મહેરબાની કરીને અડાલજ પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે નોંધાયેલ એમ. કેસ નં.૧/૨૦૧૩ માંથી ઉદ્ભવતી તપાસ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગર રેન્જ, અહીંના સામાવાળા નં.૨ ને ટ્રાન્સફર કરવા મહેરબાની કરશો, અને વધુમાં સામાવાળા નં.૨ ને તપાસ પૂર્ણ કરવા અને નિયત સમયમાં અંતિમ અહેવાલ/ચાર્જશીટ સબમિટ કરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(ડી) ન્યાયના હિતમાં અરજદારની તરફેણમાં અન્ય અને વધુ જરૂરી હુકમ(મો) પસાર કરવા મહેરબાની કરશો.

૩૬. મુખ્ય અરજી નીચેની અરજો સાથે ફાઇલ કરવામાં આવી છે:

(એ) આ અરજી એડમિટ અને મંજૂર કરવા.

(બી) આપ નામદાર મહેરબાની કરીને મેન્ડમસની રિટ અને/અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ જારી કરવા, અડાલજ પોલીસ સ્ટેશન, ગાંધીનગર ખાતે નોંધાયેલ એમ. કેસ નં.૧/૨૦૧૩ માંથી ઉદ્ભવતી તપાસ સ્ટેટ સીઆઈડી ક્રાઇમ જેવી સ્વતંત્ર તપાસ એજન્સીને ટ્રાન્સફર કરવા મહેરબાની કરશો અને એજન્સીને નિયત સમયમાં તપાસ અહેવાલ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(સી) એડમિશન, સુનાવણી અથવા હાલની અરજીના અંતિમ નિકાલ પેનિંગ હોય ત્યાં સુધી સામાવાળા નં.૨ ને તપાસ સ્ટેટ સીઆઈડી ક્રાઇમ જેવી સ્વતંત્ર તપાસ એજન્સીને સોંપવા નિર્દેશ આપવા મહેરબાની કરશો.

(ડી) ન્યાયના હિતમાં યોગ્ય જણાય તેવી અન્ય અને વધુ રાહત આપવી.

૩૭. એવું જણાય છે કે મુખ્ય અરજીમાં તારીખ ૦૩/૧૨/૨૦૧૩ નો નીચે મુજબનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જે આ પ્રમાણે વંચાય છે:

"રૂલ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૪ ના ત્રીજા અઠવાડિયામાં પરત કરવા પાત્ર.

વચગાળાની રાહત માટેની પરસ્પર દલીલોને ધ્યાનમાં લેતા, તે આક્ષેપના પ્રકાશમાં કે શરૂઆતમાં, કોઈ એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી ન હતી અને અરજદારે તે હેતુ માટે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ કોર્ટનો આશરો લેવો પડ્યો હતો અને તે આક્ષેપના પ્રકાશમાં કે કોઈ પૂછપરછ કર્યા વિના, તપાસ અધિકારીએ કોર્ટ સમક્ષ સ્વીકાર્યું હતું જેણે આગોતરા જામીન મંજૂર કર્યા હતા કે, અરજદારની જમીનોના સંબંધમાં એક પછી એક દસ્તાવેજોની બનાવટના ગંભીર ગુના કર્યા હોવાનો જેમના પર આક્ષેપ છે તેવા આરોપીઓની કોઈ કસ્ટડીની જરૂર નથી અને એક વિશાળ લેન્ડ ગ્રેબિંગ રેકૅટ સામેલ હોવાના આક્ષેપને અને તપાસ ટ્રાન્સફર કરવાની પ્રાર્થનાને ધ્યાનમાં લેતા, વિદ્વાન એ.પી.પી. ને આ અરજીની નકલ તમામ જોડાણો સાથે ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગર રેન્જ સમક્ષ મૂકવા વિનંતી કરવી યોગ્ય જણાય છે, જેઓ મેટર તપાસશે અને આજથી આઠ અઠવાડિયાની અંદર વિદ્વાન એ.પી.પી. મારફત તપાસ ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂર છે કે કેમ તે સ્પષ્ટ કરતો રિપોર્ટ રજૂ કરશે. જો જરૂરી હોય તો, આઈ.જી. વ્યક્તિગત સુનાવણી માટે ફરિયાદીને બોલાવી શકે છે.

ડાયરેક્ટ સર્વિસ આજે કરવાની પરવાનગી છે. આ હુકમની નકલ વિદ્વાન એ.પી.પી. ને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવશે."

૩૮. એવું જણાય છે કે શ્રી રાજીવ રંજન ભગત, ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગર રેન્જ, ગાંધીનગર દ્વારા વિગતવાર એફિડેવિટ ફાઇલ કરવામાં આવી છે જેમાં તપાસ અત્યાર સુધી કેવી રીતે આગળ વધી છે તે સમજાવવામાં આવ્યું છે. હું ઉક્ત એફિડેવિટના માત્ર સંબંધિત ફક્રાઓ ટાંકી શકું છું:—

"૩. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપરોક્ત કેસની નોંધણી પછી, તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી. જોકે, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર અડાલજ પોલીસ સ્ટેશનના પોલીસ અધિકારીના હાથે થયેલી તપાસથી સંતુષ્ટ ન હોવાથી, તેમણે તપાસ સી.આઈ.ડી. કાઈમિને ટ્રાન્સફર કરવા માટે આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં.૩૬૪૨/૨૦૧૩ ફાઇલ કરી હતી, જેમાં, આ માનનીય કોર્ટે, તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૧૩ ના હુકમ દ્વારા, ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગર રેન્જને મેટર તપાસવા અને આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં તપાસ ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂર છે કે કેમ તે સ્પષ્ટ કરતો રિપોર્ટ સબમિટ કરવા નિર્દેશ આપ્યા હતા. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉક્ત હુકમના અનુસંધાને, તપાસ પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર, અડાલજ પોલીસ સ્ટેશન પાસેથી પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, અડાલજ પોલીસ સ્ટેશનને સોંપવામાં આવી હતી અને તેમને અસલ પાવર ઓફ એટર્ની જમ કરવા, આરોપીઓની ધરપકડ કરવા અને આરોપીઓની સમગ્ર મોડસ ઓપરેન્ડીનો પર્દાફાશ કરવા માટે પણ સૂચના આપવામાં

આવી હતી, જેના માટે આ ડેપોનન્ટની ઓફિસમાંથી ૦૮.૧૨.૨૦૧૩ ના રોજ ફેક્સ મેસેજ મોકલવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૮.૧૨.૨૦૧૩ ના ફેક્સ મેસેજની નકલ આ એફિડેવિટ સાથે **બિડાણ-R ૧** તરીકે સામેલ છે.

૪. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ત્યારબાદ, સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ મેટરમાં તપાસ શરૂ કરી અને આરોપીઓ વિજ., જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલની ૦૮.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ ધરપકડ કરી અને ત્યારબાદ સાત દિવસના સમયગાળા માટે રિમાન્ડ મેળવ્યા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપરોક્ત વ્યક્તિઓની પૂછપરછ કરતી વખતે આરોપીઓના નામ વિજ., બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલ અને દિલીપભાઈ બલદેવભાઈ પટેલના નામ જાહેર થયા હતા. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓ વિજ., પ્રકાશ ઈશ્વરભાઈ નાયી, બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલ અને દિલીપભાઈ બલદેવભાઈ પટેલે માનનીય સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ આગોતરા જામીન અરજી ફાઈલ કરી હતી, જેમાં ઉક્ત તપાસ અધિકારીએ પોતાની વિગતવાર એફિડેવિટ રજૂ કરી હતી અને ઉક્ત અરજીને ગ્રાહ્ય ન રાખવા વિનંતી કરી હતી, જોકે, માનનીય સેશન્સ કોર્ટે ઉક્ત આરોપીઓને આગોતરા જામીન અરજી મંજૂર કરી હતી. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે માનનીય સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં.૬૯૪/૨૦૧૩ માં પસાર કરાયેલ તારીખ

૧૮.૧૧.૨૦૧૩ ના હુકમ મુજબ, ઉક્ત આરોપી, પ્રકાશ ઈશ્વરભાઈ નાયીની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે અન્ય આરોપીઓ વિજ., કાંતાબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, ઇન્દુબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, જશીબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી અને બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલે પણ માનનીય સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ આગોતરા જામીન માટે અરજી ફાઇલ કરી હતી, જે મંજૂર કરવામાં આવી હતી, જોકે, તેઓ આગોતરા જામીન માટેની અરજીમાં પસાર કરાયેલા હુકમ મુજબ હાજર રહ્યા ન હતા અને તેથી, સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ આ બાબતે ૦૭.૧૨.૨૦૧૩ ના રોજ વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ફર્સ્ટ ક્લાસ, ગાંધીનગરની કોર્ટમાં રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓ વિજ., જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલે પણ નિયમિત જામીન અરજી ફાઇલ કરી હતી અને જામીન પર મુક્ત થયા હતા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપી વિજ., કાશીબેન શામળભાઈ પટેલની ૧૬.૧૧.૨૦૧૩ ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી છે. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ, જે અર્થમાં આરોપીઓ વિજ., કાંતાબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, ઇન્દુબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, જશીબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી અને

બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલ આગોતરા જામીન માટેની અરજીમાં પસાર કરાયેલા હુકમ મુજબ હાજર રહ્યા ન હતા, તેથી ૦૭.૧૨.૨૦૧૩ ના રોજ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ, ગાંધીનગરની કોર્ટ સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, કાગળોની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ૧૮.૧૨.૨૦૧૩ ના પત્ર વ્યવહાર દ્વારા, ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, કલોલ રેન્જ, ગાંધીનગરને જરૂરી સૂચનાઓ સાથે ટેબલેટ સોંપવામાં આવી હતી. તારીખ ૧૮.૧૨.૨૦૧૩ ના પત્ર વ્યવહારની નકલ આ એક્ઝિડેવિટ સાથે બિડાણ-R ૨ તરીકે સામેલ છે.

૫. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૧૩ ના હુકમ મુજબ, ઉચ્ચ અધિકારીની ટેબલેટ હેઠળ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, દસ્તાવેજો જપ્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમના અભિપ્રાય માટે હેન્ડરાઈટીંગ એક્સપર્ટને મોકલવામાં આવ્યા હતા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આ બાબતમાં તપાસ હાથ ધરતી વખતે, અન્ય આરોપીઓની સંડોવણી જણાઈ આવતા, આ ડેપોનન્ટની ઓફિસને ઉપરોક્ત કેસમાં સંડોવાયેલા આરોપીઓની ધરપકડ કરવા માટે સૂચના આપવામાં આવી હતી. આ ડેપોનન્ટની ઓફિસને મોકલવામાં આવેલ પત્ર વ્યવહારની નકલ આ એક્ઝિડેવિટ સાથે બિડાણ-R ૩ તરીકે માર્ક કરેલ છે. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશ

મુજબ, તપાસ હાથ ધર્યા પછી, આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૩.૧૨.૨૦૧૩ ના હુકમ મુજબ આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા રિપોર્ટની નકલ આ એફિડેવિટ સાથે **નિડાણ-R૪** તરીકે સામેલ છે. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ત્યારબાદ ફરી એકવાર ૨૦.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ, ઉપરોક્ત કેસના સંબંધમાં આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૦.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા રિપોર્ટની નકલ આ એફિડેવિટ સાથે **નિડાણ-R૫** તરીકે સામેલ છે.

૬. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપરોક્ત કેસના સંબંધમાં અરજદારના નિવેદનની તપાસ કરતા, તે ધ્યાનમાં આવ્યું છે કે આરોપી, દિલીપભાઈ બલદેવભાઈ પટેલે ૧૮.૦૬.૨૦૧૩ ના રોજ આરોપી તરફથી તેમની તરફેણમાં પાવર ઓફ એટર્ની એક્ઝિક્યુટ કરી છે અને ઉક્ત પાવર ઓફ એટર્નીના આધારે, ઉક્ત આરોપી, દિલીપભાઈ બલદેવભાઈ પટેલે ૨૫/૦૬/૨૦૧૩ ના રોજ વિદ્વાન પ્રિન્સિપલ સિવિલ જજની કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નં.૧૭૩/૨૦૧૩ ફાઈલ કર્યો છે, જેમાં એક બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલના બનાવટી એફિડેવિટ સહિત બનાવટી પેઢીનામું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આમ બનાવટી અને ઉપજાવી કાઢેલા દસ્તાવેજોની મદદથી સિવિલ કાર્યવાહી સંસ્થિત કરીને, આરોપીઓ તેમની તરફેણમાં સાબુકૂળ હુકમો મેળવવા માંગતા હતા. આમ, ઉપરોક્ત

બંને આરોપીઓના નામ જાહેર થયા હતા. જોકે, ત્યારબાદ ઉક્ત દાવો પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હતો.

૭. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે સંબંધિત સમયે, આરોપીઓએ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા ન હતા, જોકે, તપાસ દરમિયાન, આરોપી, દિલીપભાઈ બલદેવભાઈ પટેલ પાસેથી ઈરવોકેબલ પાવર ઓફ એટર્ની, એફિડેવિટ-કમ-ડેકલેરેશન, એફિડેવિટ અને પેઢીનામું અને ધર્મેન્દ્રસિંહ રામસિંહ ઝાલા પાસેથી વિવિધ જનરલ પાવર ઓફ એટર્ની, કરારનામા, એમઓયુ વગેરે જમ કરવામાં આવ્યા હતા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓ, નિશુ અમૃતભાઈ પટેલ અને બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલ, જેમની ધરપકડ કરવાની બાકી હતી, તેમની પાસેથી કેટલાક કિંમતી દસ્તાવેજો રિકવર થવાની શક્યતા છે. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપી, નિશુ અમૃતભાઈ પટેલે જામીન માટે અરજી ફાઇલ કરી હતી, જે ૧૮.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ રાખવામાં આવી હતી. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપી બાબુભાઈ મોહનભાઈ પટેલ, કાંતાબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, ઈન્દુબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી અને જશીબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી આગોતરા જામીન માટેની અરજીમાં માનનીય સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ હોવા છતાં પોલીસ સ્ટેશનમાં હાજર રહ્યા ન હતા અને તેથી, ૧૪.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ

કરવામાં આવ્યો હતો. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે અન્ય આરોપીઓ વિજ., જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલ પણ નિયમિત જમીન પર મુક્ત થયા હતા, જોકે, તેઓ હાજર રહ્યા ન હતા અને તેથી, સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ ૧૪.૦૩.૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય પ્રિન્સિપલ ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કર્યો હતો.

૧૦. તેથી, હું રજૂ કરું છું કે તપાસ સોંપાયા પછી, ઉપરોક્ત કેસના અનુસંધાને તપાસ હાથ ધરતી વખતે નીચેના પગલાં લેવામાં આવ્યા છે :-

> હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપરોક્ત આરોપીઓ, કાંતાબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, ઇન્દુબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી, જશીબેન તે શામળભાઈ પટેલની દીકરી માનનીય સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં.૭૧૭/૨૦૧૩ માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૨.૧૧.૨૦૧૩ ના હુકમ મુજબ હાજર રહ્યા હતા અને તેથી, તેમની ૨૩.૦૯.૨૦૧૪ ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ, જમીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ત્રણેય મહિલા આરોપીઓને રિમાન્ડની કાર્યવાહી માટે

૨૬.૦૯.૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ હાજર રહેવા માટે નોટિસ આપવામાં આવી હતી અને તેથી ઉક્ત તારીખે, તેઓ તેમના વકીલ મારફત હાજર રહ્યા હતા અને સંબંધિત તપાસ અધિકારીએ સાત દિવસના રિમાન્ડ માંગ્યા હતા, જોકે, એક દિવસના રિમાન્ડ મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે રિમાન્ડનો સમયગાળો પૂરો થતાં તેમને માનનીય કોર્ટમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

- > હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓને મંજૂર કરાયેલા જમીન રદ કરતા આ માનનીય કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમ મુજબ, તેઓ સત્તાધિકારી સમક્ષ હાજર રહ્યા ન હતા અને તેથી, આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ત્યારબાદ, આરોપી, નીરવ દિલીપભાઈ પટેલે આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૫૬૭૭/૨૦૧૪ હોવા અંગેની એક અરજી ફાઇલ કરી હતી, જે સમયાંતરે મુલતવી રાખવામાં આવી હતી, જેમાં આ માનનીય કોર્ટે તમામ આરોપીઓને તપાસ અધિકારી સમક્ષ હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપતો હુકમ પસાર કર્યો હતો, જોકે, આરોપીઓ, નિશુ અમૃતભાઈ પટેલ અને નીરવ દિલીપભાઈ પટેલે ૧૭.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ પોતાને રજૂ

કર્યા હતા અને માનનીય સેશન્સ કોર્ટે તેમને સેન્ટ્રલ જેલમાં મોકલી આપ્યા હતા. તેવી જ રીતે, આરોપીઓ, જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલે પણ ૧૮.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ માનનીય સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ પોતાને રજૂ કર્યા હતા અને માનનીય સેશન્સ કોર્ટે તેમને સેન્ટ્રલ જેલમાં મોકલી આપ્યા હતા.

> હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ૦૩.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ, ઉપરોક્ત આરોપીઓની પોલીસ કસ્ટડી મેળવવા માટે માનનીય ડિસ્ટ્રિક્ટ એન્ડ સેશન્સ કોર્ટ, ગાંધીનગર સમક્ષ રિપોર્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જોકે એક અથવા બીજા કારણોસર, સંબંધિત વિદ્વાન જજ મેટર હાથમાં લીધી ન હતી અને સંબંધિત તપાસ અધિકારીને વિદ્વાન ૧૦ મા સિવિલ એડિશનલ જજ, ગાંધીનગરની કોર્ટમાંથી આરોપીઓની કસ્ટડી મેળવવા કહ્યું હતું, જેમણે ઉક્ત મેટરને નિયમિત કોર્ટ સમક્ષ મૂકવાનો હુકમ પસાર કર્યો હતો અને આમ, ઉક્ત મેટર સમયાંતરે મુલતવી રાખવામાં આવી હતી અને છેલ્લે તે જ મેટર ૧૭.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ બોર્ડ પર હતી.

> હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ, મહિલા આરોપીઓએ સંબંધિત તપાસ અધિકારી સમક્ષ પોતાને રજૂ કર્યા હતા અને અન્ય આરોપીઓએ સંબંધિત વિદ્વાન જજ સમક્ષ

પોતાને રજૂ કર્યા હતા, જેમણે તેમની કસ્ટડી પોલીસને આપવાને બદલે તેમને સેન્ટ્રલ જેલમાં મોકલી આપ્યા હતા અને સંબંધિત કોર્ટ સમક્ષ રિપોર્ટ ફાઇલ કરવા છતાં, તે જ વિલંબમાં છે અને સંબંધિત કોર્ટ દ્વારા હજુ સુધી કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો નથી. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓની કસ્ટડી માટેની અરજી ૧૦.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ રાખવામાં આવી હતી, જોકે તે જ દિવસે, અરજદાર દ્વારા ફાઇલ કરાયેલ ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં.૪૬૦૮/૨૦૧૪ ની આ માનનીય કોર્ટ સમક્ષ સુનાવણી હતી અને તેથી, સંબંધિત તપાસ અધિકારી સંબંધિત કોર્ટ સમક્ષ હાજર રહી શક્યા ન હતા. તેથી, હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે આરોપીઓની કસ્ટડી ન મળવાને કારણે, તે દસ્તાવેજોની બિન-ઉપલબ્ધતા તરફ દોરી ગયું છે અને પુરાવાના અભાવે, સક્ષમ કોર્ટ સમક્ષ ચાર્જશીટ ફાઇલ કરી શકાઈ નથી.

- > હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ, આરોપીઓ, નિશુ અમૃતભાઈ પટેલ, નીરવ દિલીપભાઈ પટેલ, જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલને વિદ્વાન સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા સાબરમતી સેન્ટ્રલ જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા અને તેથી, તેમની કસ્ટડી લેવાની કાર્યવાહી પહેલેથી જ શરૂ કરવામાં આવી છે

અને તેમની કસ્ટડી લીધા પછી, રિમાન્ડ માંગવામાં આવશે અને વિગતવાર તપાસ પછી, દસ્તાવેજો એકત્રિત કરવામાં આવશે જેથી તેઓને હેન્ડરાઈટીંગ એક્સપર્ટ પાસે મોકલી શકાય. હું જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે હાલના કેસનો પ્રોગ્રેસ રિપોર્ટ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગરને મોકલી આપવામાં આવ્યો છે. ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગરને સબમિટ કરેલા રિપોર્ટની નકલ આ એફિડેવિટ સાથે બિડાણ-R ૭ તરીકે સામેલ છે.

- > આ તબક્કે, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે તાજેતરમાં ૧૫.૧૧.૨૦૧૪ ના રોજ, અરજદાર તેમના વકીલ સાથે આ ડેપોનન્ટની ઓફિસે આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ, તેમને વ્યક્તિગત રીતે સાંભળવામાં આવ્યા હતા. હું વધુમાં જણાવું છું અને રજૂ કરું છું કે ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ગુનો વર્ષ ૨૦૧૩ નો છે અને તપાસ લાંબા સમયથી ચાલી રહી છે અને આરોપીઓ વિજ., નિશુ અમૃતભાઈ પટેલ, નીરવ દિલીપભાઈ પટેલ, જયંતિભાઈ શામળભાઈ પટેલ, જગદીશભાઈ શામળભાઈ પટેલ અને જશવંતભાઈ શામળભાઈ પટેલની હજુ ધરપકડ કરવાની બાકી છે, જેઓએ વિદ્વાન સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ પોતાને રજૂ કર્યા હતા અને ત્યારબાદ તેમને સાબરમતી સેન્ટ્રલ જેલમાં મોકલવામાં આવ્યા

હતા અને તેથી, તેમની પોલીસ કસ્ટડી મેળવવી જરૂરી છે. વધુમાં, દસ્તાવેજ પુરાવા પણ જમ કરવા જરૂરી છે. તેથી, મેં રજૂ કર્યું છે કે મેટરમાં માત્ર ત્વરિત તપાસ હાથ ધરવાના હેતુથી, કેસની તપાસ તાત્કાલિક અસરથી ડેપ્યુટી સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, કલોલને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી છે અને તપાસ અધિકારીને તાત્કાલિક તપાસ, આરોપીઓની ધરપકડ અને બાકીના દસ્તાવેજ પુરાવા જમ કરવાના હેતુ માટે એક પોલીસ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર અને અન્ય ચાર પોલીસ કર્મચારીઓની બનેલી ટીમ દ્વારા મદદ કરવામાં આવશે, જેના માટે હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો છે અને સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગરની ઓફિસને પણ આ સંબંધમાં જાણ કરવામાં આવી છે."

૩૯. ઉપરોક્ત પરથી જણાય છે કે તપાસ પ્રગતિમાં છે અને તે ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ પોલીસ, ગાંધીનગરની દેખરેખ હેઠળ હાથ ધરવામાં આવી રહી છે. મને ખાતરી છે કે રાજ્યના સર્વોચ્ચ પોલીસ અધિકારીઓમાંના એક દ્વારા તપાસની દેખરેખ રાખવામાં આવી રહી હોવાથી, કોઈ ઉણપ અથવા કોઈ ખામી બાકી રહેશે નહીં જેથી આરોપીઓ તેમાંથી કંઈપણ મેળવી શકે.

૪૦. કાયદો સુસ્થાપિત છે. તે બાબતે કોઈ ટિપ્પણી કર્યા વગર ક્ષણભર માટે એવું માની લઈએ કે પોલીસ માટે હવે આ તબક્કે કસ્ટડી માંગવી કદાચ અનુમતિપાત્ર ન હોય, છતાં સક્ષમ કોર્ટની પરવાનગીથી આરોપીઓની

જ્યુડિશિયલ કસ્ટડીમાં હોવા દરમિયાન પૂછપરછ કરી શકાય છે. મને ખાતરી છે કે કાયદા અનુસાર યોગ્ય તપાસ હાથ ધરવામાં આવશે. હું આ બાબતે વધુ કંઈ કહેવા માંગતો નથી.

૪૧. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ એપ્લિકેશન નં. ૩૬૪૨ ઓફ ૨૦૧૩ નો પાણ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૪૨. મુખ્ય મેટરમાં પસાર કરેલા હુકમને ધ્યાનમાં રાખીને, કનેક્ટેડ ક્રિમિનલ મિસ. એપ્લિકેશન નં. ૧૭૩૭૪ ઓફ ૨૦૧૪ નો પાણ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.